

T.C. BAŞBAKANLIK
Kadının Stat¼s¼ Genel M¼d¼rl¼ę¼

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

T.C.
BAŞBAKANLIK
Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

**II. GÖRME ENGELLİ
KADINLAR KURULTAYI**

3 - 4 Temmuz 2008
Ankara

Kurultay, Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye Körler Federasyonu ve Altınokta Körler Derneği işbirliği ile düzenlenmiştir.

T.C.
BAŞBAKANLIK
KADININ STATÜSÜ
GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

info@ksgm.gov.tr
www.ksgm.gov.tr

ISBN: 978-975-19-4413-9
Basım Yeri: Ajansmat Matbaacılık
Ambalaj San. ve Tic. A.Ő. /Ankara • 0312 395 44 25
Basım Tarihi: Aralık 2008

SUNUŞ

Ayrımcılığa yönelik örgütlü mücadele yürütülürken unutulmaması gereken en önemli noktalardan biri engelli olmaktan kaynaklanan sorunları en ağır biçimde yaşayan kadınların erkeklerle eşit koşullara sahip olmalarının sağlanmasıdır.

Bu bağlamda hukuk devleti anlayışı ve eşitlik ilkesi çerçevesinde Anayasamız her türlü ayrımcılığı yasaklamıştır. Ayrıca başta Özürlüler Yasası olmak üzere, Türk Ceza Kanunu, İş Kanunu ve yürürlükteki diğer ilgili kanun ve yönetmeliklerle engelli bireylerin insan hakları koruma altına alınmıştır.

Bakanlığıma bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye Körler Federasyonu ve Altınokta Körler Derneği işbirliği içinde kamu kurumları, sivil toplum örgütleri, medya temsilcileri, akademisyenler, Federasyon ve Dernek temsilcileri ve çeşitli illerden kadınların katılımı ile I. ve II. Görme Engelli Kadınlar Kurultayı gerçekleştirilmiştir.

I. Görme Engelli Kadınlar Kurultayı'nda tespit edilen politika önerilerinin yanı sıra II. Kurultay'da da önemli politika önerileri belirlenmiştir. Önümüzdeki süreçte kurum ve kuruluşlarımızın söz konusu politika önerilerinin uygulamaya yansıtılması konusunda gösterecekleri duyarlılık, görme engelli kadınlarımızın toplumsal yaşamda eşit bireyler olarak yer almalarına destek olacaktır. Bu kitap kurum ve kuruluşlarımıza görme engelli kadınlara yönelik politika önceliklerinin belirlenmesi ve hizmetlerin sunumunda faydalı bir kaynak olacaktır.

Nimet ÇUBUKÇU
Devlet Bakanı

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	3
Kurultay Açılış Konuşmaları	7
Fermani KURTEL	9
Şule AKDAĞ	11
Hasan TATAR	15
Esengül CİVELEK	17
Lokman AYVA	19
Orhan ERDEM	23
Nimet ÇUBUKÇU	27
Görme Engelli Kadınlar Kurultayı Grup Sunumları	31
Görme Engelli Kadınların Aile İçi İlişkileri Çalışma Grubu	33
Görme Engelli Kadınlara Medyanın Bakışı Çalışma Grubu	43
Görme Engelli Kadınlar ve Örgütlenme Çalışma Grubu	53
Görme Engelli Kadınlara Yönelik Şiddet Çalışma Grubu ...	61
SONUÇ BİLDİRGESİ	73
Politika Önerileri	75
Görme Engelli Kadınların Aile İçi İlişkileri Konusuna İlişkin Politika Önerileri	77
Görme Engelli Kadınlara Medyanın Bakışı Konusuna İlişkin Politika Önerileri	81
Görme Engelli Kadınlar ve Örgütlenme Konusuna İlişkin Politika Önerileri	85
Görme Engelli Kadınlara Yönelik Şiddet Konusuna İlişkin Politika Önerileri	89
Çalışma Grupları Katılımcı Listesi	95

**KURULTAY
AÇILIŞ KONUŞMALARI**

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Fermani KURTEL

Altınokta Körler Derneği Başkanı

Sayın Bakanım,
Sayın Milletvekilleri,
Sevgili Misafirler,
Saygıdeğer Basın Mensupları,
Sivil Toplum Örgütleri Yöneticileri,
Kamu Kurum ve Kuruluşlarının Değerli Yöneticileri ve
Temsilcileri,
Sayın Genel Müdürüm,
Sayın Özürlüler İdaresi Başkanı,

İkinci Görme Engelli Kadınlar Kurultayı'na geldiğiniz için Altı Nokta Körler Derneği adına şükranlarımı sunuyorum. İkinci Görme Engelli Kadınlar Kurultayı Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye Körler Federasyonu ve Altınokta Körler Derneği işbirliği ile ve Sayın Bakanımızın da büyük desteğiyle gerçekleştiriliyor. Birinci kadın kurultayının sonuçlarından hareketle ikinci kadın kurultayında daha verimli konuları iki

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

gün boyunca engelli kadınların sorunlarını burada tartışarak çözmeyi ve o yönde mücadele etmeyi hedefliyoruz. Gerçekten engelli kadınların sorunları, diğer kadınların sorunlarından biraz daha farklı. Görme engelli kadınlarımızın sorunlarını çözmek ve geleceğe daha iyi bir şekilde engelli kadınları taşımak ve onları daha mutlu etmek bu kurultayın amacıdır. Konuşmacı çok olduğundan dolayı ben fazla zamanınızı almak istemiyorum. Hepinize katkılarınızdan dolayı Derneğim adına teşekkür ederim.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Şule AKDAĞ

***Türkiye Körler Federasyonu
Kadın Komisyonu Başkanı***

Sayın Bakanım,
Sayın Milletvekilim,
Sivil Toplum Örgütlerinin ve Kuruluşların Çok Değerli
Mensupları,
Sayın Basın Mensupları ve
Türkiye'nin Dört Bir Yanından Gelen Kadın
Arkadaşlarım,

Hepiniz II. Görme Engelli Kadınlar Kurultayı'na hoş geldiniz. Sevgili konuklar ben buraya beyaz bastonumla çıktım. Her ne kadar yanımda bana yardımcı olan bir arkadaş olsa da Türkiye'de beyaz bastonun görmeyenlerin, özellikle de görmeyen kadınların bağımsızlığını simgelediği için ve bizim dostlarımızdan biri olduğu için vazgeçilmez olan beyaz bastonuma da buradan sevgi göndermek istiyorum. Geçen yıl I. Görme Engelli Kadınlar Kurultayı'nda çok değerli konular tartışılmıştı. Ve ben bir yıldan beri dua etmiştim, başka kurultaylar da olsa orada diğer

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

sorunlarımızı da ifade etsek diye. Mesela görme engelli kadınlar ne tür konularda sorunlar yaşıyorlar, hangi konularda bilgi eksiklikleri var, görme engelli kadınlar örgütlenmede neler yapmalılar gibi birçok konuda hayal ettim keşke bir yıl sonra böyle bir organizasyon olabilse diye. Hepinizin de bildiği gibi hayal etmek elde etmenin yarısıdır. Bu nedenle, şimdi de hayalimiz gerçekleşti. Ben çok heyecanlıyım. Eğer tek başıma kendimi temsil etmiş olsaydım bu kadar heyecanlı olmayacaktım. Fakat ben burada sadece Şule Akdağ olarak değil, bütün görme engelli kadınları temsil ettiğim için yani kendimiz adına, hepimiz adına çok heyecanlıyım arkadaşlar. Bu nedenle bu kurultayı düzenleyen Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'ne, Sayın Bakanımıza çok özel teşekkürlerimi sunmak istiyorum. Hakikaten bugün gerçekleştireceğimiz Kurultay'da ele alacağımız konular çok önemli konular. Şimdi biz görme engelli kadınların sorunlarını yıllar önce konuşurken genel anlamda sorunlarımız şunlar, şunlar derdik. Belki de sorunlarımızı biliyorduk ama çok farkında değildik, bilinçli değildik. Yani o zaman görme engelli kadınlar adeta emekleyen bir bebektir. Ama artık biz hızlı hızlı yürümeye başladık. Ben inanıyorum ki, bundan sonra biz artık koşacağız. Biz çok sorunlarımız olduğunu, zorluklarımızın olduğunu biliyoruz. Fakat bu sorunlar ve zorluklar karşısında asla yılmadık. Her zaman için mücadele ettik. Hem görme engelli kadınlardan destek aldık, hem de sivil toplum kuruluşları bu konuda bize çok duyarlılık gösterdiler. Bu nedenle biz yalnız olmadığımızı düşünüyoruz ve gelecekte de görme engelli kadınların sorunlarının çözümünde çok ciddi adımların atılacağına

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

yürekten inanıyoruz. Önemli olan burada kendimize güvenmemizdir ve kendimiz olmamızdır. Kendimiz olabilmemiz için bir şeyleri öğrenmemiz ve bilinçlenmemiz gerekiyor. İşte İkinci Görme Engelli Kadınlar Kurultayı da böyle bir amaca hizmet edecektir.

Sevgili arkadaşlar gerçekten çok heyecanlıyım, heyecanımı yüreğimin ta derinlerinde sizin adınıza hissediyorum. Son olarak şunu söyleyeceğim; bugün yaptığım konuşmadaki yanlışlar benim, doğrular da hepimizin olsun. Hepinizi en içten saygı ve sevgilerimle selamlıyorum.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Hasan TATAR

Türkiye Körler Federasyonu Başkanı

Sayın Bakanım,
Sayın Milletvekillerim,
Sayın Genel Müdürüm,
Sivil Toplum Örgütlerinin ve
Kuruluşların Çok Değerli Mensupları,
Sayın Basın Mensupları,
Sevgili Kadın Arkadaşlarım ve
Değerli Konuklar

Hoş geldiniz ve bu anlamlı Kurultaya sefalar getirdiniz. Dünyanın yarısı bizsek yarısı kadınlar, bir elmanın yarısı erkekse yarısı kadındır. Kadınlar, bizim kadınlarımız korkunç ve mübarek elleri, ince küçük çeneleri, kocaman gözleriyle anamız, bacımız, yârimiz... Sanki hiç yaşamamış gibi ölen ve soframızdaki yeri öküzümüzden sonra gelen, dağlara kaçırıp uğruna hapis yattığımız, odunda, tütünde ve pazarda çalışan kadın ve ağıllarda yere saplı bıçakların altında ağır kalçalarıyla ve dilleriyle bizim olan kadınlar,

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

bizim kadınlarımız, şimdi kağnıların yerine harman yerine kendini koşan aynı çalışkanlık ve aynı huzur içindeydiler ve kağnılar yürüyordu ayın altında...

Bir ulusun kurtuluşunda, bir halkın kendini buluşunda kadın olmazsa o ulus yarım, o halk yarım. Ve kadın olmak maalesef dünyada, maalesef ülkemizde dezavantajlı anlamına geliyor. Engelli kadın olmak, görme engelli kadın olmak bir kez daha dezavantajlı anlamına geliyor. Ama iki kez dezavantajlıysanız sorunun yoğunlaştığı yerde çözümün yoğunlaştığı görülür. Öyleyse sorun sizdeyse çözüm de ellerinizdedir ve o eller bu çözümü bulacaktır. Çözumsuz değilsiniz, çözüm sizsiniz. Çaresiz değilsiniz, çare sizsiniz. Ve şu sıcak yaz günü herkes tatiline giderken yurdun dört bir yanından bu çözümleri tartışmak, bu çözümleri somutlaştırmak, ortak aklı bularak görme engelli kadınların sorunlarına çözüm üretme doğrultusunda bir örgütlü yürüyüşü başlatmak üzere buradasınız. Hoş geldiniz, hayırlı uğurlu olsun diyorum, hepimize saygılar sunuyorum.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Esengül CİVELEK

Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürü

Sayın Bakanım,
Sayın Milletvekillerim,
Sivil Toplum Örgütlerinin ve
Kuruluşların Çok Değerli Mensupları,
Sayın Basın Mensupları,

Genel Müdürlüğümüz ile Türkiye Körler Federasyonu ve Altı Nokta Körler Derneği işbirliğinde düzenlediğimiz Kurultayımıza hoş geldiniz. Gerçekleştirdiğimiz bu Kurultayların amacı görme engelli kadınlarımızın sorunlarının tespiti ve ortaya çıkacak sonuçların ilgili taraflarca yürütülecek çalışmalara yön vermesidir. Geçtiğimiz yıl I. Görme Engelli Kadınlar Kurultayı'nda eğitim, sağlık, istihdam ve sosyal yaşam konularını hep birlikte ele aldık, sorunları tartıştık ve çözüm önerilerini tespit ettik. Daha sonra da çalışma gruplarından elde edilen sonuçları bir kitapta topladık. Kitap tüm taraflara iletildi. Çalışma gruplarından çıkan sonuçların kitap olarak

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

basımındaki amacımız ise, geniş kitlelere ulaşabilmek ve aynı zamanda görme engelli kadınlarımızın sorunlarına yönelik oluşturulacak kamu politikalarına kaynak sağlamaktır. Bugün ve yarın gerçekleştirilecek çalışma gruplarında görme engelli kadınlar ve aile içi ilişkileri, görme engelli kadınlara medyanın bakışı, görme engelli kadınlara yönelik şiddet, görme engelli kadınlar ve örgütlenme konuları tartışılacak ve bu alanlarda yaşanan sorunlara çözümler önerilecektir.

Hepimiz biliyoruz ki, görme engelli kadınlarımızın toplumsal yaşamda karşılaştıkları sorunların üstesinden gelebilme gücü ve güveni için öncelikle ailelerine ve aynı zamanda tüm taraflara da sorumluluklar düşmektedir. İnanıyorum ki, görme engelli kadınlarımızın yardıma muhtaç bireyler olarak algılanmaması hususundaki toplumsal bilinç yükseldikçe görme engelli kadınlarımız da haklarının ve kendilerine sunulan fırsatların farkında olacaklar, haklarını en etkili şekilde kullanacaklardır.

Kurultayın başarılı geçmesi dileğiyle sizleri saygıyla selamlıyor, katkı ve katılımlarınız için teşekkür ediyorum.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Lokman AYVA

İstanbul Milletvekili

Sayın Bakanım,
Sayın Milletvekillerim,
Değerli Bürokrat Arkadaşlarım,
Federasyonumuzun Değerli Yöneticileri,
Sivil Toplum Örgütlerinin ve Kuruluşların Değerli
Temsilcileri,
Sayın Basın Mensupları, Katılımcılar, Uzman
Arkadaşlarım,

Hepinizi saygı ve sevgi ile selamlıyorum, hepiniz hoş geldiniz. Değerli arkadaşlar normalde pek söylenmez bu tür ortamlarda ama, ben yine içimden geldiği gibi birkaç şey söylemek istiyorum.

Sayın Bakanımıza izninizle bir şey söylemek istiyorum. Sayın Bakanımızla birçok çalışmamız, birçok ortak yönümüz oldu. Şimdi demek ki felsefesi olmanın ve bilinci olmanın kadınlıkla, erkeklikle bir alakası yok. Yani

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

kadın, erkek meselesi değil. Bu bireysel bir şey. O yüzden bu felsefede duruşu, ister beğenirsiniz ister beğenmezsiniz, insanların felsefelerini eleştirebilirsiniz. Ben mesela Karl Marx'ı eleştiriyorum. Dolayısıyla herkesin felsefesini eleştirebilirsiniz, benimkini de eleştirebilirsiniz ama, insanlara felsefe vermeye çalışırsanız kendileri istemedikleri sürece veremezsiniz. Kendilerinin felsefesi olmak zorundadır.

Şimdi ben bunları niye söylüyorum. Bizler genellikle birbirimizle ilişki ve iletişim halindeyken ister istemez bazı yardımlar alıyoruz ve bazı hareketlerimiz zayıf olabilir, bir takım işlerimizi kendimiz yapamıyorken ne yapıyoruz, biliyor musunuz? Ben mesela kendi başımdan geçenleri söyleyeyim. Ben 11-16 yaş arası Konya'daydım, dört duvar arasında yaşayan bir insandım ve berbere bile komşumuzun çocuğu ile giderdik. Şimdi o arkadaşım benim istemediğim, asla katılmadığım bir fikir söylerdi. Ben ona ne diyeyim? “Sana katılmıyorum.” desem berbere götürmeyecek. “Evet, katılıyorum.” desem katılıyorum cümlesi benim cümlem değil. Ne olacak şimdi? Anlatabildim mi? O yüzden bizim bu noktada biz olabilmemiz, birey olabilmemiz bir fert olabilmemiz çok çok önemli. Ben şunu temin ederek söylüyorum; eğer, ben olmamışsam hayatımda bilin ki o hayat benim değil ve bilin ki o hayat yaşanmamıştır. Yani kimse kendi olarak yaşamamıştır, kimi taklit ederek yaşadıysa onu yaşamıştır, kendini yaşamamıştır. O yüzden arkadaşlar bu hayatın sorumluluğu da, artısı da eksisi de, güzellikleri de tamamen bize ait olmalı. Bir fikre biz istediğimiz için sahip olmalıyız, biz istediğimiz için karşı

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

olmalıyız. Biz başkaları bize şunu yapar veya yapmaz diye bağımlı olduğumuz için dayatılan şeyleri yaşayan olmamalıyız. Bu kocanız olabilir, çocuğunuz olabilir, anneniz veya babanız olabilir. Ben bunun altını çizmek istiyorum. Bu sadece kadınların değil, genel bir fert olabilme sorunlarının mücadelesidir.

Şimdi ben Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi'nde Kadın-Erkek Eşitliği Komitesi'nin bir üyesiyim. Şimdi orada tartışılan birkaç konuyu sizlerle paylaşmak istiyorum. Çünkü arkadaşlar bazı meseleler bizden daha önce tartışılıyor. Biz o sorunları biraz daha sonra tartışacağız ama, şimdiden çözersek çok iyi hale gelebiliriz. Birkaç başlık söyleyeyim. Türkiye'de kadına karşı şiddet var, bu sorunla mücadelede Sayın Bakanımız çok güzel çalışmalar yürütüyor. Ayrıca şiddetin ilk sonucu olarak terk edilen çocuklar var, sonra uzaktan öğrenme konusu var. Kadınları ilgilendiren uzaktan öğrenmeler nasıl olur, kadınlar bu işten nasıl yararlanır? Mesela ben Türkiye'de böyle kadınlara yönelik, özellikle görme özürlü kadınlara yönelik böyle bir çalışma bilmiyorum. Maalesef bunun talebi de oluşmadı, bilmiyorum aramızda ne kadar bilgisayar, internet kullanan var, bunun hızla artması gerekiyor ki, bunlar bizim bireysel var oluşumuzun önemli destekleridir.

Diğer bir konu ise şudur; bugün kadınlar erkekler ile her bakımdan, haklar bakımından, hukuki alanda eşit hale geldi. Mesela dedik ki; kadın siyasetçileri yüzde elli oranla getirdik parlamentoya veya bütün parti teşkilatlarına. Peki, kadınlar buralara hala kendi istekleriyle ayak basmamışlarsa, hala

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

kendi istekleriyle varlık gösterememişlerse, bu özürllüer için geçerli onun da altını çizmek isterim. Peki, o durumda hala kadınlar aynı davranışları yani toplumun dışında ayrımcılığa uğradıkları haldeki davranışlarını gösterirlerse o zaman aslında bu doğasına aykırıymış gibi bir sonuç çıkarabilir mi gibi konular tartışılıyor. O yüzden bizim bir takım haklarımız var, fakat onları kullanacak mıyız? Bütün mesele bu. Mesela eğitim hakkı var, ama eğitim hakkı kullanılmıyor veya kullanılamıyorsa, okula gidilmiyorsa, ne oldu o zaman? O yüzden de arkadaşlar bence bizim bireysel gelişimizi hızlandırmamız ve hakikaten bunun böyle olduğu için istediğimizi, bunun bir moda olduğu için istenmediğini ispatlamak durumundayız. Ben böyle farklı konular gündeme getirdim kusura bakmayın ve daha farklı konuları da gündeme getirmek istiyorum, ama artık bu toplantıların hakikaten ümit verici toplantılar olması gerektiğini düşünüyorum. Bu çalışmalarda güzel bir deklarasyon çıkarsa, bizlere ışık tutacak güzel bir yol haritası ortaya çıkartırsanız ayrıca memnun olurum.

Ben toplantının başarıya ulaşmasını dilerken, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nü, Federasyonumuzu ve Derneklerimizi tebrik ediyorum. Ama her şeyden önce hanım arkadaşlarımızı Türkiye'nin dört bir yanından buraya gelebilme cesaretinden dolayı kutluyorum. Çalışmalarınızın başarıyla sonuçlanmasını ve başarıyla devam etmesini diliyorum, hepinize saygı ve sevgiler gönderiyorum. Teşekkürler.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Orhan ERDEM

Konya Milletvekili

Sayın Bakanım,
Sayın Milletvekilleri,
Değerli Genel Müdürüm,
Değerli Dernek Başkanım,
Federasyonumuz, Derneklerimiz, Sivil Toplum
Örgütlerinin Çok Değerli Temsilcileri, Sayın Basın
Mensupları,
Bu Konuda Hizmet Veren Değerli Katılımcılar,

Ben de hepinizi saygıyla selamlıyorum. Çok
uzatmadan bu konudaki duyarlılığı, bu konuda neler
yapılıyor gibi birkaç konuya değinerek aranızdan ayrılmak
istiyorum.

Öncelikle Sayın Bakanımın döneminde, Hükümetimiz
döneminde, muhakkak ki her dönem kendine göre bu
konularda elinden geleni yapmaya çalışmıştır ama, her
tarafa aldığımız izlenim ve içinde olduğumuz çalışmalardan

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

da konunun çok önemsendiğini bilmenizi istiyorum. İcinizden bir arkadaş hatta iki arkadaş vardı Parlamentoda. Lokman Bey bu dönem de devam ediyor ve bu gidişle daha çok devam edecek gibi görünüyor. Şimdi bu konulara icinizden birilerinin olmasının farkını Parlamentoda gördük. Zaten duyarlı bir Başbakan, duyarlı bakanlar, duyarlı parlamento hem iktidar, hem de muhalefet bu noktada birleşebiliyor ve bu birleşme sonucunda çok önemli bir Özürlüler Kanunu getirildi. Bu Kanun'da Sayın Lokman AYVA Bey kürsüye çok çıktı, indi. Hatta bir gün yine söz almaya çıktığında, buraya su içmeye çıktığımı zannetmeyin diye bir espri yaptı.

Gerçekten bugün de anlamlı bir Kurultayın içindeyiz. Geçen yıl birincisi düzenlenen ve bugün ve yarın ikincisi düzenlenecek Görme Engelli Kadınlar Kurultayı. Kadınlarımız tabi her türlü konuda günümüze kadar sıkıntılar yaşadı. Ve buna ilişkin çok önemli kanunlar da çıktı. Ama bir görme engelli kadınıımız dediğimizde yaşanan sıkıntıyı gerçekten her konuda üçle çarpmak gerekiyor. Eğer bir anneyse; aile içi şiddet, görmemezlikten doğan nedenler, aile ekonomisinden çektiği sıkıntılar gibi birçok konuda sıkıntı çekiyorlar. Bu bakımdan Sayın Bakanımızın ve Değerli Genel Müdürümüzün bu konudaki hassasiyeti ve sizlerin katılımı ve sivil toplum kuruluşlarının katılımı çok önemli. Ama moralimizi de yüksek tutmamız lazım. İnanın devamlı bir şeyler yapalım, teknolojik gelişmelere göre katkılar yapalım çabasındayız. Son iki ay içinde kanunlarımızda altı tane daha değişiklik yapmışız. Bunlardan en önemlisi; geçen yıl sizin sağlık, eğitim, istihdam ve sosyal yapıyla ilgili

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

yaptığınız çalışmalardan en azından istihdamla ilgili konuyu çözecek bir yapıya girmişiz. Sosyal Güvenlik Kanunu'nda özürllülere dönük, engellilere dönük yüzde üç kotasındaki çalıştırma mecburiyetinde devlet işveren primini karşılıyor artık. Yüzde üçün üzerindeki de yüzde ellisini karşılıyor. Diyeceksiniz ki, bir yıl içinde çözülecek mi? Çözülecektir. Zaman içinde bu konuda işverenlerin 49'da tuttıkları işçilerini elliye çıkarmadan bu kotayı kullandırmama nedenlerini engelleyecek ve daha çok yol alınacaktır. Yine korumalı işyerlerinin bu noktada faaliyete girmesi sağlandı. Lokman Bey ile 2022'deki maaşlardan doğan sıkıntıyı çözmek için bir kanun teklifi vermiştik, yine bu kanunun içinde bir önerge verdik ve seksen bir bin kişiyi ilgilendiren çift maaş konusunu çözdük. Bunu Sayın Bakanımızın da desteğiyle hep birlikte hallettik. Yine kadınlarımıza erken emeklilik noktasında yeni kanunda imkânlar getirildi. O nedenle, kadınlara indirimli sigorta sağlandı. Elinde yaptığı işlerle geçinenler on beş yıl prim ödeyerek emekli olma şansı yakaladı. Bu başlıklar içinde Maliye Bakanlığı'nın Kanununda değişiklik yaparak engellilere dönük üretim yapanlara KDV indirimi yapıldı.

Şunu söylemek istiyorum; bu anlayış ve bu yapıyla biz adımlarımızı atıyoruz, kanunlarımızı çıkarıyoruz, hepsi belki de yerinde uygulanmıyor ama gelinen noktada uygulananlar ve önceki beş yıllı kıyasladığımızda ciddi yol aldığımızı görüyoruz. Yeter mi yetmez, devam edeceğiz, hep birlikte edeceğiz. Ben bu konudaki duyarlılıkla böyle bir program hazırlayan herkese teşekkürler ederek selamlıyor ve hepinize saygılar sunuyorum.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Nimet ÇUBUKÇU

Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanı

Saygıdeğer Katılımcılar,

Öncelikle, bugün burada ikinci kez Görme Engelli Kadınlar Kurultayı yapıyor olmaktan çok büyük bir memnuniyet duyduğumu ifade etmek istiyorum. Hepinize hoş geldiniz diyorum.

Bakanlığıma bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye Körler Federasyonu ve Altı Nokta Körler Derneği işbirliği ile gerçekleştirilen bu Kurultayımızda görme engelli kadınlarımızın sorunlarına etkili çözümler üretmeyi hedefliyoruz. Sizlerin de belirttiği gibi, kadın hakları alanında son derece eşitlikçi bir yasal düzenlemeye sahibiz. Bu bir taraftan yasal alanda kadınlarımızın eşit haklara sahip olması, onların toplumsal yaşamda ayrımcılığa uğramadıkları anlamına gelmiyor. Tüm dünyada olduğu gibi kadınlar şiddete uğruyorlar, ayrımcılığa maruz kalıyorlar ve son derece önemli sorunlar yaşıyorlar. İşte bizim amacımız, kadınlarımızın var olan haklarını onların hayatına taşımak,

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

onların eşit hakları olarak tanımlanan bu haklarını toplumsal alanda oluşturmak.

Her şeyden önce kadınlar, özellikle engelli kadınlar, aile baskısı ve geleneksel olarak var olan sorunlarla mücadele etmek zorundalar. Bunun yanında özellikle engelli kız çocukları daha fazla korumacı yaklaşımlar nedeniyle toplumsal yaşamdan çok uzak tutuluyorlar. Bir anne olarak söylüyorum, çocuklarımız elbette sağlıklı da olsalar çok fazla korumacı anlayış sergiliyoruz, ama engelli çocuğu olan, engelli kız çocuğu olanlar daha fazla korumacı bir yaklaşım içinde. İşte bu korumacı yaklaşım da aslında, çocukların yaşamlarını çok sınırlı bir alanda sürdürmelerine neden olmakta, sahip oldukları farklı yeteneklerinin ortaya çıkartılmasında engel teşkil etmektedir. Bu yüzden engelli kadınlar, toplumsal anlamda bir birey olmaktan alıkonulmakta, daha çocukluktan önyargılarla eğitim başta olmak üzere, toplumsal hayata katılımını sağlayacak birçok olanaktan mahrum bırakılmaktadır.

Görme engelli kadınlarımızın toplumsal yaşamda kendilerini geliştirmeleri, aynı zamanda bir taraftan da üretime yönelik faaliyette bulunmaları son derece önemli. Bugüne kadar engelliler alanında, az önce Sayın Milletvekillerim de değindiler, son derece önemli çalışmalar yapıldı. Bu çalışmalar tabi ki her geçen gün yeni gelişen şartlar ve elimizdeki olanaklarla geliştiriliyor. Ama bir taraftan da, bu Kurultay'da engelli kadınların aile içi sorumlulukları ve şiddet dâhil pek çok konu ele alınacaktır. Gerçekten bugün yeniden ele aldığımız bu konuların

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

tartışılması farklı olan yaklaşımların, olumsuz olan tutumların, toplumdan temizlenmesine bir nebze olsun olanak sağlayacaktır. Bundan dolayı da büyük bir memnuniyet duyuyorum. Özellikle uluslar arası sözleşmelerde de kadın haklarının anlamının altı çizilirken, özürlü hakları artık Avrupa Konseyi'nde de, az önce söylenen kadın erkek eşitliği komisyonlarının da gündeminde yer almaktadır ve bunlar aslında çok önemlidir. Çünkü bütün ayrımcılık içeren dezavantajları ve hak ihlallerine çözüm yolları bulunmaya çalışılıyor. Aranılan çözümler, gidilen yol birbirine uyuyor ve eğer kişi hem kadın, hem de engelliye çift dezavantajlı olarak tabir ediliyor.

Geçen yıl düzenlediğimiz Kurultay'da yaptığım konuşmamda da belirtmiştim, bir yığın olumsuz değer yargısıyla mücadele ediyorsunuz, yıllarca izlediğimiz filmlerde veya engelliler ile yaptığımız bir araştırmaya baktığımızda; sağlıklı erkeklerle evlenen kadın sayısı neredeyse hiç yokken, engelli erkeklerle evlenen sağlıklı kadınların oranı çok yüksektir. Dolayısıyla, hala engelli kadınların bu anlamda toplumda bir olumsuz önyargıyla karşı karşıya olduğunu belirtebiliriz.

Bir kez daha altını çizmek istiyorum ki, özürlülerin sosyal hak eksenli örgütlenmelerinde ve bugün bu hakların toplum tarafından benimsenmesinde ümit ediyorum ki, bu çalışmalarla toplantılarla, sunumlarla son derece önemli bir aşamaya gelinecektir. Bugün burada yapılacak Kurultay kapsamındaki çalışma gruplarında vereceğiniz katkılarınız

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

için hepinize teşekkür ediyorum. Milletvekillerimize de özellikle engelliler alanında yürüttükleri çalışmalar için teşekkürlerimi sunuyorum. Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Türkiye Körler Federasyonu ve Altınokta Körler Derneği işbirliğinin başarısını kutluyor, toplantının başarısını ve devamını şimdiden temenni ediyorum. Hepinize teşekkür ediyorum, sevgi ve saygılar sunuyorum.

**GÖRME ENGELLİ
KADINLAR KURULTAYI
GRUP SUNUMLARI**

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

“GÖRME ENGELLİ KADINLARIN AİLE İÇİ İLİŞKİLERİ” ÇALIŞMA GRUBU

Sultan KARATAŞ*

Kurultayın son oturumunda bu Kurultayın hazırlanmasında emeği geçen kurumlara ve kişilere çok teşekkür ediyorum. Kurultayın şu ana kadar çok yüksek katılımı ile devam etmesine ve verimli bir şekilde gerçekleşmesine katkı sağlayan tüm katılımcılara teşekkür ederim.

Aile İçi İlişkiler Çalışma Grubu olarak 03.07.2008 tarihinde saat 11.00'de çalışmaya başladık ve bugün öğleye kadar bu çalışmayı yürüttük.

Grubumuz, katılımcı sayısı olarak en kalabalık grup oldu. Bir ara 62 sayısına ulaştığımızı fark ettim. Genellikle 50 düzenli katılımcımız vardı. Katılımcılarımızın çoğunluğu çeşitli illerden, görme özürlü derneklerinin temsilcileri ve onların refakatçileriydi. Bu refakatçilerin çoğunluğu aile üyelerinden olduğu için konumuzu tartışırken renk getirdiler. Bunun yanında çeşitli kurumların temsilcileri vardı: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel

* Sosyal Hizmet Uzmanı, Kamu Yönetimi Uzmanı

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Müdürlüğü, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü, Çankaya Belediyesi, Altındağ Belediyesi, Çankaya Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi, Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi (HÜKSAM), Türkiye Körler Federasyonu, Başkent Kadın Platformu, Türkiye Yardımsevenler Derneği, Anadolu Çağdaş Eğitim Vakfı, Başkent Görme Özürlüler Spor Kulübü.

Çalışmamıza ilk oturumda tanışarak başladık. Çalışmanın yöntemini ve toplantı kurallarını tartışıp belirledik. Daha sonra Giresun Körler Derneği temsilcisi Ayşe ELMAS'ın hazırladığı “Zorluklara Rağmen Anne Olmak” ve Evrensel Görme Özürlüler Derneği temsilcisi Gülseren ÖZDEMİR'in hazırladığı “Görme Engelli Kadının Aile İçi Rollerini” isimli iki bildiri okuduk. Bildiriler bizim için zihin açıcı oldu ve çalışmamızı yönlendirdi. Çalışma sırasında katılımcıların son derece samimi ve özel paylaşımları oldu. Emekleri için teşekkür ediyorum.

Çalışmamızı grup çalışması olarak sürdürdük. Bir KSGM'den, bir de katılımcılardan raportör seçerek konuştuklarımızı kayıt altına aldık. Yüksek katılımlı bir çalışma oldu. Çok içtenlikli ve duygusal paylaşımlar yapıldı. Doğmadan önceki dönemden başlayarak, doğduktan sonraki tüm süreçleri adım adım yaş dönemlerine göre yaşadıklarımız çerçevesinde tartıştık.

Konu, görme engelli kadın ve aile içi ilişkiler olunca,

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

öncelikle ailenin ne olduğunu, aile deyince ne anladığımızı konuştuk. Çok çeşitli ve kapsamlı aile tanımları yapıldı: “Aile anne, baba ve çocuktan oluşan bir topluluktur”, “Bir evlilik birliği olması gerekir”, “Aile toplumda devamı, düzeni sağlayan, toplumun en küçük birimidir”. “Toplumdan topluma ve zamana göre değişir. Toplum düzenini sağlama işlevi vardır”, “Ailenin maddi ve manevi anlamda bir sığınma boyutu vardır, bir sığınaktır”, “Aynı çatı altında yaşayanlardır”, “Sevgi bağı ile bağlı olanlardır”.

Ailenin çeşitleri vardır. Çekirdek aile olabileceği gibi, geniş aile olabilir. Daha geniş baktığımızda ise bizim hayatımıza etkisi olan yakın görüştüğümüz, kan bağı olan ya da olmayan kişilerin işin içine girdiğini görüyoruz. Bu çalışmada ailenin olabildiğince geniş olarak algılanması gerektiğine karar verildi.

Aile ile ilgili söylenen sözler çoğunlukla olumlu duygular yaratan sözlerdi. Ancak, aile içinde yaşananların yarattığı duygular her zaman olumlu olmayabiliyor. Toplumda ve aile içinde kadın olmak da, özürlü olmak da dezavantajlı olmak anlamına geliyor. Görmeyen kadınlar toplumsal cinsiyet ayrımcılığı nedeniyle kadınların yaşadığı sorunların tamamını yaşarken bir de engellilerin yaşadığı ayrımcılığa maruz kalıyor ki; bu iki dezavantajlı durum bir araya gelince zaman zaman yaşanan sorunlar bireyin tek başına üstesinden gelemeyeceği kadar ağır oluyor. Öyle bir durumda, aile danışma merkezlerinden alınacak profesyonel hizmete gereksinim duyulabilir. Bu hizmeti almak ise aile danışma merkezlerinin yaygınlaşması ile olanaklı olacaktır.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Doğumdan önce ailenin, sağlıklı engelsiz ve erkek bebek istediği, çocuk engelli doğunca çocuğun yok sayıldığı ifade edildi. Her ailenin gebelik döneminde çocuğunun özürlü olmasından kaygı duyduğu, genetik yatkınlıklar olabileceği düşüncesiyle kendisi özürlü olan ailelerin bu kaygıyı daha yüksek düzeyde yaşadığı bilinmektedir. Genetik yatkınlık kaygısının sadece kendi çocukları için değil, yakınlarının çocukları için de yaşandığını ve hatta bu nedenle suçluluk duygusu yaşadıklarını ve çevreden bu konuda tepki aldıklarını söyleyen çok sayıda katılımcı olmuştur.

Doğan çocuk sağlıklı olduğunda, gelir getirdiğinde değerli olduğu, engelli olduğunda değersiz görüldüğü belirtildi. Engelli çocuk olmanın yanında kız olarak doğunca yok sayılmanın boyutlarının bazen nüfusa kaydettirmemeye kadar gidebildiği yaşanmış örneklerle anlatıldı. Bu durumda çocuğun sağlık ve eğitim hizmetlerinden de yoksun kaldığı anlatıldı. Bu yok saymanın devletin özürlü maaşı bağlama uygulamasıyla değiştiği, ancak maaş bağlandıktan sonra görmeyen kadınların maaşlarını ailelerinin aldığı anlatıldı. Erkek çocuğun görme engelli olarak doğması durumunda engeli görmezden gelinerek büyütüldüğü, bunun da bir reddetme olduğu ve topluma uyum sorunlarına yol açabileceği ancak erkek görme özürlü olmanın toplumsal statü olarak daha yüksek görüldüğü ifade edildi.

Çocukluk döneminde görme özürlü kız çocuğa yönelik iki uç davranış gösterildiğinden söz edildi. Birincisi, önemsememek, ikincisi aşırı koruma davranışı göstermek.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Anne, baba ve kardeşlerin aşırı koruyucu tutumlarının, incinecekmiş gibi davranmalarının, sorumluluk vermemelerinin hayata hazırlanmalarının önünde engel oluşturduğu düşünülmektedir. Bu durumun aileden ayrı yaşanacağı zamanlarda hayatın getirdiği zorluklarla baş etmede sıkıntılar yarattığı paylaşılmıştır. Ailelerin görme özürlü kadının sürekli yanında olacakları, hayatını yönlendirebilecekleri fikriyle hareket ettikleri ifade edildi. İyilik yapmak istedikleri halde bunun kötü sonuç verdiği konuşuldu.

İlkokul çağına gelen çocuklardan şanslı olanların körler okullarına gönderildikleri, diğerlerinin ise ilgisizlikten, yanlış inançlardan (aileler kendi korumaları altında olmayan kız çocuklarının başına bir şey geleceğine inanırlar!) ya da bilmemekten kaynaklı olarak eğitim olanağından yoksun kaldıkları söylendi. Okula gidenler o güne kadar her işlerini anneleri yaptığı için yatılı kaldıkları okulda çok sıkıntı çekmekle birlikte zamanla okula alışıp hayatlarını kendi başlarına sürdürebilir duruma gelirler. Ancak eğitim olanağından yoksun olan çocuklar hayatları boyunca birilerinin desteğiyle yaşamak zorunda kalırlar. Bazı görme özürlü çocuklar aileleri özrünü reddettiği için gören çocuklarla aynı okulda okumaya zorlanırlar ve doğal olarak başarılı olamazlar. Bu durumda hem öz güvenlerini yitirirler hem de körler okulunda verilen yaşama ilişkin bilgi ve deneyimden yoksun kalırlar.

Doğuştan görme özürlü olanların körler okullarına gitme olanağı varken sonradan görme özürlü olanların bu

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

olanakları olmaz. Sonradan görme özürlü olan ve doğuştan görme özürlü olduğu halde okula gidememiş olanlar için Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı rehabilitasyon merkezlerinde eğitim almanın yaşamlarında çok olumlu değişiklikler sağladığından ve bu kurumların yaygınlaştırılması gerektiğinden söz edildi. Doğuştan görme özürlü olmakla sonradan görme özürlü olmak arasında görmemeye uyum sağlamak açısından fark olduğu, her iki durumda da avantajlar ve dezavantajlar olduğu konuşuldu. Rehabilitasyon merkezinin duruma uyum sağlama konusunda yararlı olduğu vurgulandı.

Ergenlik çağında arkadaş edinme ve arkadaşlarla birlikte zaman geçirme sorunları yaşandığı ifade edildi. Çünkü aileler yine koruma duygusuyla engelli çocuklarını arkadaşlarıyla görüştürmek istemezler.

Ailelerin evlenme çağındaki görmeyen erkek çocuklarına eş olarak, gören kız bulma ve hemen evlendirme hevesine kapıldıkları ifade edildi. Çünkü aile içinde kadından beklenen sorumlulukların erkeklerden daha fazla olması ve görmeyen kadının bu sorumlulukları yerine getiremeyeceği kaygısı nedeniyle evlenmesini tercih etmezler. Ev işleri ve çocuk bakımı erkeklerce paylaşılmadığından ve sadece kadının sorumluluğu gibi görüldüğünden, gören kadınlar bile zorlanırken görmeyen kadınlar daha çok sıkıntı yaşarlar. Evlenmesi istense bile görmeyen kızların gören bir erkekle evlenmesi olasılığı oldukça düşüktür.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Evlenen görme özürlü kadının, evini yönetemeyeceği düşüncesiyle çevresinden destek aldığından söz edildi. Çünkü asıl hayatı birlikte yaşadığı eşinin paylaşması gereken ev sorumluluklarını erkekler paylaşmaya yatkın olmadıkları için yakınındaki diğer kadınlardan destek alması gerekir. Bu destek bir yandan kadının yaşamını kolaylaştırırken diğer yandan yaşamına sahip çıkamaması, destek aldığı kişilerin müdahalesiyle karşılaşması sonucunu doğurur. Bu durum çocuk sahibi olduktan sonra yoğunlaşır. Görme özürlü kadının çocuk büyütürken en çok bebeklik döneminde zorluk yaşadığı ifade edildi. En çok özen gösterilmesi gereken çağ bebeklik çağı olup bu dönemi başarıyla geçiren çok kadının bulunduğu belirtildi.

Kadınlar kendi isteklerine uygun olarak yaşayabilmek için çevresindeki herkesle çatışmak zorunda kalmaktadırlar. Ancak çoğunlukla aldıkları desteği kaybetmeyi göze alamadıkları için çatışmaya giremediklerini belirttiler. Evlilik hayatında doğuştan görme özürlü kadınların ilişkilerini daha olumlu sürdürdüğü, sonradan görme özürlü olan kadınların ailelerinde de uyum sorunu yaşandığı ve şiddetin ortaya çıkması ile karşılaşılabilirdiği anlatıldı. Aile içi şiddetle mücadelede desteğe gereksinim duyulduğu ifade edildi.

Kurultaya Ankara dışından katılan yetişkin görme özürlü kadınlar, şehir dışına çıkma ve kurultaya gelme konusunda oldukça sorun yaşadıklarını, ailelerini ikna etmek için oldukça çaba harcadıklarını ama başarmış oldukları için gurur duyduklarını belirttiler.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Görme özürlü kadınlar eşleriyle ilişkilerinde çok fazla özveride bulunmak zorunda kalırlar. Aile içi sorumlulukların genel olarak kadınların üzerinde olduğu görülür. Bu görme özürlü kadınlar için de böyledir. Kadınlar kendilerini her işi eksiksiz yapma çabasıyla aşırı bir yük altında bulurlar. Görme özürlü kadınlarda evlenmeme ve boşanma durumunun, gören kadınlara göre daha yüksek olduğuna ilişkin bir gözlem bulunmaktadır.

Önemli bir konu olarak, özürlü annenin çocuklarıyla ilişkilerinin üzerinde duruldu. Özürlü anneler çocuklarıyla çoğunlukla olumlu ilişki kurarlar. Çünkü çocuğun bir anneden öncelikle beklediği sıcaklığı vermesi konusunda hiçbir engel yoktur.

Anne çocuk ilişkilerinde üzerinde durulan bir başka konu özürlü anne babası olan çocukların durumuydu. Salonda katılımcı olan çocuklar ve anneleri ile yanında çocuğu olmayan annelerin ifadelerine göre, çocuklar görme özürlü anne babalarına önemli ölçüde destek olmaktadır. Bunu yapabildikleri için de kendilerini mutlu hissediyorlar. Boşanmış ailelerde çocuklar anneleriyle kalmayı tercih ediyorlar ve her durumda annelerine destek oluyorlar. Bazı katılımcılar bu durumun, sağlıklı anne babası olan çocuklara göre, bu çocukların yaşamlarını zorlaştırabileceğini belirtti, ancak çocuklar bu zorluktan yakınmadıklarını ifade ettiler. Salondaki çocuklar, evlenirken annelerinin onayını almak ve anneleriyle birlikte yaşamayı kabul edecek bir kızla evlenmek istediklerini söylediler.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Görme özürlü kadınların yaşlılık dönemine geldiğimizde, toplumda yer alan bakış açılarının aynı çeşitlilikle salonda da tartışıldığını gördük. Yaşlılık döneminde çocuklarının yanında kalması gerektiğini düşünenler, huzurevinde kalmanın, çocuklara yük olmamanın daha doğru olduğunu düşünenler ve evinde bakılması gerektiğini düşünenler vardı.

Çalışmada zaman zaman kurultaya katılan görme özürlü kadınların yaşamlarında ve aile ilişkilerinde pek çok aşama kaydettikleri, pek çok sorunu aşmış oldukları, bir örgüt çatısı altında buldukları ifade edildi. Burada bulunan katılımcıların yanı sıra, yaşamıyla ilgili kararları veremeyen ve okula gidememiş, pek çok alanda engellenmiş görme özürlü kadınların varlığını da göz ardı etmemek gerektiği vurgulandı.

Yaşanan bütün zorluklara karşın görme özürlü kadınlar olarak hiçbir zaman mücadeleden vazgeçmemek gerektiği ve bu alanda herkesin birbirini desteklemesi gerektiği konusunda hemfikir olundu. Kendimizi geliştirerek, eğiterek, olumlu bakarak diğer insanların da olumlu bakmasının sağlanabileceği vurgulandı.

Salonda bulunan kamu kesiminden katılımcılar, yaşanan sorunların ve taleplerin ilk ağızdan seslendirilmiş olmasından son derece memnuniyet duyduklarını ifade ettiler. Bu çalışmadan kendilerine ve kurumlarına ödevler çıkardıklarını, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Kurumu Genel Müdürlüğü, Belediyeler olarak yapacakları her çalışmada görme özürlü kadınları daha özenle dikkate alacaklarını belirttiler.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

“GÖRME ENGELLİ KADINLARA MEDYANIN BAKIŞI” ÇALIŞMA GRUBU

Yrd. Doç. Dr. Abdülrezak ALTUN*

Çalışma grubumuz, 3 Temmuz 2008 Perşembe günü kurultay programında öngörülen çalışma saatlerine bağlı olarak 34 temsilcinin katılımıyla, 3 tartışma oturumu gerçekleştirdi. Bu oturumlarda, görme engelli kadınların medyada temsilinden yola çıkarak, medyanın hem görme engelli hem de kadın olmak nedeniyle ülkemizdeki dezavantajlı gruplar içinde önemli sorunlar barındıran bu grubun topluma daha iyi yansıtılması açısından neler yapabileceği üzerinde duruldu.

Tartışmalara temel oluşturması bakımından, moderatör tarafından bu konuda daha önce yapılmış araştırmalar ve bunlar sonucunda belirlenmiş bazı noktalar hakkında bilgi verildi. Bu çerçevede, Türkiye'de bırakınız görme engelli kadınları, genel olarak engellilerin medyadaki temsili üzerine yapılan çalışmaların oldukça yetersiz olduğu gerçeği bir kez daha vurgulanarak, 2005 yılı Ocak-Ekim ayları arasında Hürriyet, Sabah, Akşam ve Vatan gazeteleri üzerinde yapılan bir çalışmanın ilgili bölümleri hakkında bilgi verildi. Bu araştırmaya göre, söz konusu 10 aylık dönemde, dezavantajlı gruplarla ilgili toplam 16.060 haber

*Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğretim Üyesi

Doç. Dr. Mine Gencil Bek, "Medya ve Toplumsal Katılım Araştırma, İçerik Analizi Sonuçları", <http://www.britishcouncil.org/tr/turkey-society-media-and-social-inclusion-report-turkish.doc>, 3.7.2008

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

ve yazı yayınlanırken, bu haberler içinde sadece görme engelli kadınlarla ilgili değil, bütün engellilerle ilgili toplam 173 haber yayınlandığı bilgisi grupla paylaşıldı. Genel olarak dezavantajlı gruplar olarak anılan, kadınlar, cinsel yönelimleri farklı olanlar, çocuklar ve kültürel farklılıklar barındıran gruplarla ilgili haberler içinde toplam % 1.1'le engellilere değinen haberlerin bütün haberler içinde çok küçük bir yer kapladığı gerçeği bilimsel verilerle de bir ölçüde desteklendi.

Temsildeki sayısal azlıkla birlikte diğer bir önemli sorunun da, medyanın görme engelli kadınlarla ilgili haber ve diğer içeriklerinde bu kişilerin ağırlıkla, toplumda “acıma duygusu” yaratacak biçimde sansasyonelleştirilerek yansıtması olduğu dile getirildi.

Tartışmalara temel oluşturan bu tespitler, Kurultay hazırlıkları sırasında, “Medya Filmlerinde Görme Engelli Kadın” başlıklı bir çalışma notu hazırlayan Türkiye Körler Federasyonu Kadın Komisyonu Üyesi Derya YALÇINKAYA ve “Medya Haberlerinde Görme Engelli Kadın” başlıklı bir not hazırlayan Emekçi Kadınlar Derneği Yönetim Kurulu Üyesi Sibel CAN'ın sunumlarında da açık biçimde ortaya konmuştu. Çalışma Grubunda hazırladığı notu katılımcılarla paylaşan Derya YALÇINKAYA'nın, “Yeşilçam” filmlerindeki “kör ve yoksul, acınacak durumda, yardıma muhtaç” görme engelli kadınlarla ilgili “tipleştirmelerden” duyduğu rahatsızlık genel bir destek buldu. Yalçinkaya, görme engelli kadınları “güçsüz ve aciz” durumda gösteren bu yaygın örnekler karşısında, onları

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

toplumsal yaşama katılan güçlü bireyler olarak sunan örneklerin azlığından yakındı.

Sibel CAN'ın hazırladığı bilgi notu ise, kendisinin çalışmalara katılamaması nedeniyle moderatör tarafından katılımcılara sunuldu. Çalışmasına temel çıkış noktası olarak, “kadının ikincil konumunu” alan Can, “Günümüzde toplumumuzun pek çok kesiminde kadın olmanın zorlukları yaşanırken, kuşkusuz engelli kadın olmak çok daha zordur” demekte ve eklemektedir; “medya kadınların her türlü sorununa karşı yüksek oranda duyarsız kalırken, görme engelli kadınların sorunlarına da aynı oranda duyarsız kalmaktadır.”

Sibel CAN notunda, medyanın görme engellileri çoğu zaman duygusal etki yaratacak bir unsur olarak kullandığını, bunun en son örneğinin bir yarışma programında görme engelli yarışmacının oluşturduğunu vurgulamış, oysa haberlerde, engellilerin yaşamlarını kolaylaştıracak ürün ve hizmetlerle ilgili bilgilerin yok denecek kadar az olduğunu belirtmiştir.

Bilgi notlarının sunumunun ardından katılımcıların tümüne söz verilerek, bu konudaki görüş ve önerilerinin alınmasına çalışıldı. Bu tartışmalar sırasında sorunların ağırlıkla sadece medya ile ilişkili ve onunla sınırlı olmayıp, engellilerin toplumda kabul edilme mücadeleleriyle de büyük oranda ilişkili olduğu görüldü. Ancak, bunlar rapora aktarılırken, ağırlıkla, medya ile ilişkili olanlar seçildi ve daha sonraki çalışmalara da temel oluşturmak açısından 3

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

ana sorun grubunda sınıflanmaya çalışıldı. Bu sorun grupları;

- Medya kuruluşlarına düşen görevler
- İçerik ve temsilde karşılaşılan sorunlar ve çözüm için öneriler
- Alternatif iletişim araçları ve yöntemlerin yaratılması
olarak belirlendi ve görüşler / öneriler bu başlıklar altında sıralandı.

Tartışmaların başlangıcında, her ne kadar kurultayda, görme engelli diye tanımlansalar da, bu durumdaki bireylerin toplumda başka tanımlarla da anıldıkları gerçeğinden hareketle, katılımcılara kendilerinden söz ederken medyanın öncelikle hangi tanımı kullanması gerektiği konusunda görüşleri soruldu. Katılımcılar, engellilerin çoğunlukla bunu aştığını, önemli olanın medyanın engelli konusuna eğilmesi olduğunu belirterek: “Medya hangi tanımı kullanırsa kullansın, görme engelli kadın olmak, utanılacak ve medyanın da bu çerçevede görme engellilere acımasını gerektiren bir şey değildir” görüşünü dile getirdiler.

Tartışmalar sırasında katılımcıların ayrıca, toplumun görme engellilerle empati kurmasını sağlayacak biçimde, “gözlerini kullanmadan yaşamının ne demek olduğunu anlatmak konusunda” doğru ve olumlu örnekler geliştirmesinin yaratacağı etkinin altını çizdiler.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Bütün bunlar ışığında “Görme Engelli Kadınlara Medyanın Bakışı” grubunda tartışılan konular şöyle özetlenebilir:

Medya kuruluşlarına düşen görevler

- Engellilerin nüfusun % 12.5'ini, görme engellilerin ise % 6'sını oluşturduğu gerçeğinden de hareketle, medyada görme engelli kadınların sorunlarına ve başarılarına, yani “görme engelli kadınlara” daha çok yer verilmelidir.
- Televizyon kuruluşlarında engellilerin sorunlarını tartışmak üzere günlük toplam yayın süresi üzerinden belirlenen kota dahilinde bir süre tahsis edilmelidir. Bir kamu yayın kuruluşu olarak TRT'nin bu konuda aktif ve öncü bir rol üstlenmesi konusunda tedbirler geliştirilmelidir.
- Görmeyenlerin de medya kuruluşlarında çalışmasını, içeriğinin üretimine katkıda bulunmasını sağlayacak olanaklar yaratılmalıdır.
- Eğitimden, çalışma yaşamına, sağlıktan, çevre düzenlemesine ve kent hizmetlerine kadar, görme engelli kadınların toplumsal yaşama katılımını engelleyen sorunlar konusunda bütün medya kuruluşları sorumlu ve duyarlı bir davranış içinde olmalıdır. Bu çerçevede, bütün medya kuruluşları

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

görme engellilerin yaşamlarını kolaylaştıracak, ürün ve hizmetlerin tanıtımına duyarlı davranılmalıdır.

- Engellilerin sorunları üzerine uzmanlaşmış medya profesyonelleri yetiştirilmeli, başta haberciler olmak üzere, medyaya diğer türlerde içerik üretenler engellilerin sorunları konusunda uzmanlaşmaları için teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.

İçerik ve temsilde karşılaşılan sorunlar ve çözüm için öneriler

- Görme engellilerin toplumsal yaşama katılmasındaki en büyük engeli, toplumun engellilere karşı geliştirdiği önyargılar oluşturmaktadır. Bu nedenle medyanın en büyük görevi, başta görme engelli kadınlar olmak üzere bütün engellileri acınacak, yardıma muhtaç ve sürekli tüketici konumdaki insanlar olarak algılayan topluma, doğru örnekler ve başarılı rol modelleri yoluyla bu insanların da kendi ayakları üstünde topluma katılabileceklerini anlatmak olmalıdır. Medyanın genellikle yaptığı gibi, görme engellileri acınacak durumda gösteren haber ve programları yayınlaması yerine, daha olumlu ve güçlendirici örneklerle yer vermesi, engellilerin toplumsal yaşama kendi irade ve güçleriyle katılmalarını teşvik açısından oldukça önemli bir destek sağlayacaktır.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

- Başta bütün engelliler olmak üzere, görme engelli kadınlardan bahsederken, dilin içinde gizli, “aşağılayıcı” ve “ayrımcılık yaratan” sözcüklerin kullanımı konusuna duyarlılık gösterilmeli, bu yaklaşım bütün kitle iletişim araçları için kişilik haklarına saygılı bir yayıncılık anlayışının temeli olarak kabul edilmelidir.
- Özellikle televizyon haberciliğinde sıklıkla kullanılan, ancak engellilerle ilgili haberlerin neredeyse tamamında yer verilen, müzik, görsel efekt ve canlandırma gibi dramatik etki yaratacak unsurların kullanımına son verilmelidir.
- Medya görme engellilerin yasal hakları, sunulan hizmetler ve sağlanan olanaklar konusunda daha ayrıntılı bilgi vermeye özen göstermelidir. Başka hizmetlerin yetersizliği nedeniyle, toplumsal yaşama katılmakta yeterince güçlük çeken görme engellilerin, bilgilendirme eksikliği nedeniyle, hizmetlerden yararlanma girişimlerinde yaşayacakları güçlük ve zaman kaybının önüne bu yolla geçilmiş olacaktır.
- Tartışmalardan, sadece göze değil, aynı zamanda kulağa da hitap eden, öte yandan evde ya da başka ortamlarda başka bireylerce de daha sık tercih edildiği için, TV'nin, görme engelli bireylerin en sık kullandığı kitle iletişim aracı olduğu anlaşılmaktadır.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Bu açıdan bakıldığında, özellikle TV'lerde görme engellilerin sorunlarının tartışıldığı programlara yer verilmesi hedef kitle açısından önemli görülmektedir. Bu programların yayın saatleri konusunda da gerekli özen gösterilmeli, bunların daha izlenebilir saatlerde yayınlanması sağlanmalıdır.

Alternatif iletişim araçları ve yöntemlerin yaratılması

- Medyanın görme engelli kadınların sorunlarına eğilmesini, “onları görmesini” sağlamak amacıyla, bu alandaki sivil toplum örgütlerinin girişimiyle çalışmalar yapılmalı, kampanyalar yürütülmelidir. Bu çerçevede, medyada kadınlar aleyhine varolan cinsiyetçi ayrımcılığı izlemek üzere oluşturulan grupların çalışmasına katkıda bulunulmalı, bu çalışma görme engelli kadınlar açısından değerlendirilmelidir.
- Görme engellilerin sorunlarına odaklanan özel yayın organları oluşturulmalıdır. Bu konuda özellikle görme engellilerin kurduğu sivil toplum örgütlerine bu yayınları (gazete, dergi ve radyo istasyonu gibi) kurmak ve sürdürmek konusunda kamusal destek verilmelidir. Görme engellilerin toplumla ilişkisinde önemli yer tutabilecek radyo yayıncılığını geliştirecek, sadece “müzik kutusu” anlayışıyla değil “bir tartışma platformu” yaklaşımıyla işletilecek radyoların desteklenmesi için mekanizmalar üretilmelidir.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

- Görme engelli kadınların medyada temsilinde karşılaşılan sorunlarla ilgili olarak, radyo ve televizyonlar için Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun 444 1 178 numaralı RTÜK iletişim telefon hattı ile gazetelerin “okur temsilcisi” mekanizmalarının sürekli ve etkin kullanımını yaygınlaştıracak bilgilendirmeler yapılmalıdır. Bu yolla, sadece verilenle yetinen ya da olumsuzluklar karşısında sadece yerinde söylenen bireyler yerine, hakkını arayan daha aktif bir kitle yaratmak mümkün olacaktır.
- Görme engelli kadınların toplumsal yaşama katılmada karşı karşıya kaldığı sorunların yansıtılabilmesi için spot filmler yapılmalı, bunlar, RTÜK aracılığıyla ikame programlar kapsamında bütün televizyon kuruluşlarına gönderilmeli ve yayınlanması sağlanmalıdır. Bu yolla, toplumun görme engelli kadınların sorunlarını tanınması ve çözüm üretimine katkı sağlanabilecektir.
- Medyanın aktif kullanımı ile ilgili olarak, bu alanda çalışan sivil toplum örgütlerinin ciddi problemleri vardır. Görme engelli kadınların yürüttüğü toplumsal katılım mücadelesinde, medyada daha görünür olmalarına yardımcı olacak, onlara, hem medyanın tanıtılması, hem de medya ile ilişkilerde kullanabilecekleri yöntemler konusunda yardımcı olacak eğitimler verilmelidir. Bu eğitim, örgün eğitim sistemimize oldukça yakın bir tarihte girmiş

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

olan “medya okuryazarlığı” kavramı çerçevesinde, örgütlerin üyelerine de genişletilmeli ve bu yolla görme engelli kadınların sorunlarına duyarlı medya kuruluşlarını destekleme, duyarsız olanları da dönüştürme biçimleri üzerine düşünceleri sağlanmalıdır.

- Görme engellilerin yeni bir iletişim ortamı olan internette yararlanabilmeleri için ekran okuyucu programları yaygınlaştırılmalı, sesli dosyalar aracılığıyla hizmet veren siteler oluşturulmalıdır.
- Görme engelli kadınlar, toplumla bütünleşmelerini sağlayacak sanatsal etkinliklerin öznesi haline getirilmelidir. Bu yolla, örneğin Serdar BİLGİLİ'nin bedensel engellilerle yaptığı fotoğraf çalışması gibi, toplumda görme engelli kadınların da var olduğunu işleyecek medya mesajlarının yaratılmasına öncülük edilebilir.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

“GÖRME ENGELLİ KADINLAR VE ÖRGÜTLENME” ÇALIŞMA GRUBU

Doç. Dr. Kasım KARATAŞ*

Görme Engelli Kadınlar Kurultayı'nın ikincisinin düzenlenmesinden büyük mutluluk duyduğumu ifade etmeliyim. Örgütlenme çalışma grubu olarak dün saat 11.00'de başladığımız ve akşama kadar devam ettiğimiz, bugün de sabah bir oturum daha gerçekleştirdiğimiz çalışmalarımızı tamamladık. Hemen belirtmeliyim ki, katılım düzeyi ile, istek ve katkı düzeyi ile mükemmel bir grup çalışması yürüttük. Bazen sayısal olarak oldukça kalabalık çalışma grupları oluşturulabiliyor, ancak grubumuz hem sayıca, hem de ilgi bakımından çok iyiydi. Grubumuz; kamu kurumları, sivil toplum örgütleri, meslek kuruluşları ve Ankara dışından gelen katılımcılardan oluşmaktaydı. İçtenlikle anlatılan gerçek yaşam öyküleri dinledik, sadece dinlemekle kalmadık, bu hikayeler aynı zamanda bizleri düşündürdü.

Çalışma grubumuzda ilk olarak Türkiye Körler Federasyonu Başkan Yardımcısı Şule AKDAĞ ve Türkiye Körler Federasyonu Kadın Komisyonu Üyesi Zeynep YILDIRICI tarafından hazırlanılan bildiriler sunuldu. Bunu takiben görme engelli kadınlarımızın örgütlenmeleri ile ilgili bazı sorular sorduk ve bu sorulara cevaplar bulmaya çalıştık. İşte sorularımız ve cevaplarımızın özetleri:

* Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü Öğretim Üyesi

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

1. Görme engelli kadınlar için örgütlenme ne demektir?

Örgütlenme; evde, işte, okulda, mahallede ve toplumda, aslında yaşamın her alanında belirli amaçlar için bir araya gelen, birden fazla kişinin oluşturmuş olduğu bir kurumdur. Kişisel olarak sorunların çözümü zordur; buna karşılık işbirliği yapılarak sorunlara daha kolay çözümler bulunabilir. Görme engelli kadınların sorunlarına tek başlarına çözümler üretebilmeleri çok daha zordur ve bu yüzden engelleri hep birlikte aşmalarının önemi daha büyüktür. Kadınlar örgütleri kendi duruşlarının toplum içindeki yansıması olarak görmektedirler. Örgüt ile sadece görme engellilere yönelik dernekler değil, her türlü dernek, vakıf, inisiyatif grup, siyasi parti vb. kurumlar anlaşılmalıdır.

2. Görme engelli kadınlar için örgütlü katılım biçimleri ve örgütlü katılımın yararları nelerdir?

Kişiler örgütlere aktif üye, delege, yönetim, denetim, onur kurulu üyesi ya da başkan gibi sıfatlarla katılabilirler. Fakat görme engelli kadınlar, derneklerinde aktif üye olarak çok yararlı işler yapmalarına rağmen, yönetim kadrolarına seçilmemektedirler ya da seçim zamanlarında yedek listeye konulmaktadırlar. Türkiye Körler Federasyonu Yönetim Kurulunun 26 üyesinden ancak 3'ünün kadın olması, Altınokta Körler Derneği Ankara Şubesi Yönetim Kurulunda hiç bir görme engelli kadının bulunmaması buna örnek gösterilmiştir.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Örgütlü olmasa bile katılımcıların kişisel çabaları ile birçok görme engelli kişinin ailesi ikna edilerek onların okullara ya da rehabilitasyon merkezlerine gitmeleri sağlanmıştır. Bu işin örgütlü yapılması daha fazla kişiye ulaşmak ve daha fazla kişiyi yaşama bağlamak anlamına gelecektir.

3. **Görme engelli kadınlar ilk örgütlenme deneyimlerini ne zaman, nasıl edinmişlerdir?**

Bir katılımcı 10 yıl önce Altı Nokta Körler Derneğine nasıl üye olduğunu ve ondan sonra sosyal çevresinin, özgüveninin gelişmesinde derneğin ne kadar önemli olduğunu, yaşama nasıl daha sıkı bağlandığını anlatmıştır. Örgütlü çalışmanın, örgütlerdeki bilinçli, eğitilmiş kişilerle işbirliği yapmanın engelli ailelerini ikna etmede ne kadar yararlı olduğu belirtilmiştir.

Rehabilitasyon merkezleri yaşamı, özgürlüğü, baston ile yaşamayı, arkadaşlığı, yemek yemeyi, kaşık çatal tutmayı, kısacası nefes almayı, yaşamayı öğretmektedir.

4. **Örgütlenmenin önündeki engeller nelerdir?**

Örgütlenmenin önündeki engeller; toplumsal engeller, medyatik engeller, yasal engeller ve yasaların uygulanmasından kaynaklanan engeller olarak sınıflandırılmıştır.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Engellerden biri, örgüt denildiğinde insanların aklına kötü şeylerin gelmesidir. Toplumda örgütler hakkında önyargının çok fazla olması ve örgütlerin işe yaramaz, faydasız yerler olduğu düşüncesi çok yaygındır. Kadınlara ev hizmetleri, çocuk bakımı gibi geleneksel rol ve sorumluluklar verilmektedir. Aileler, görme engelli kız çocuklarının-kadınların evlerinden dışarı çıkmalarına izin vermemekte ve aileler bu kişilere karşı aşırı korumacı davranmaktadırlar. İnsanlar örgütlerin faydaları konusunda bilinçsizdir ve medyanın da etkisiyle bu düşünceler pekiştirilmektedir. Erkek egemen toplumsal yapı kadınlar üstünde baskı yapmaktadır. Aileler engelli çocuklarını nüfusa bile kayıt ettirmemekte, onları arka plana iterek özgüvenlerini yok etmektedirler. Toplumda cinsiyet ayrımcılığı yapılmaktadır. Ailelerin özellikle görme engelli kız çocuklarını derneklere, okullara ya da rehabilitasyon merkezlerine göndermemelerinin bir nedeni de kurumsallaşmanın olmaması olarak gösterilmiştir. Görme engelli kız çocukları-kadınlar ekonomik olarak ailelerine ya da eşlerine bağılıdır ve bu yüzden onların istedikleri gibi davranmak zorunda kalmaktadırlar. Görme engellilere ve ailelerine doğumdan itibaren danışmanlık hizmeti veren kurumlar olmadığı için bu insanları topluma kazandırmak zor olmaktadır.

Kadınlar da derneklere yönetici olmaya sıcak bakmamakta ve bu tür işleri kirli ve dürüstlükten yoksun işler olarak tanımlamaktadırlar. Kadınların

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

dernek çalışmalarını özel arkadaşlık ilişkileri gibi algılayarak duygusal davranmaktadırlar. Yasalar eşitlikçi bakış açısıyla yapıldığı halde yine de toplumsal cinsiyet eşitliği sağlanamamaktadır. Çünkü kadınlar başlangıç noktasında erkekler ile eşit değildirler ve onlara göre yarışa çok geriden başlamaktadırlar ve çoğu kez bu durum dikkate alınmamaktadır. Çok fazla örgüt olmasına rağmen birbirlerinin yaptıkları çalışmalardan haberdar değildirler ve yapılan işler hep bölük pörçük kalmaktadır. Sivil toplumun kendisi ve kamu ile ilişkileri zayıftır. Genelde finansman sıkıntısı içinde olan engelli örgütleri dağınık, küçük, üye tabanı yetersizdir.

5. Görme engelli kadınların örgütlere katılmaları için neler yapılabilir? Katılımcıların bu konudaki kişisel deneyimleri ve pratik çözüm yolları nelerdir?

Öncelikle görme engelli kadınların bağımsız hareket edebilmeleri için bağımsız hareket eğitimleri verilmeli, bunun için de Türkiye'nin her yerinde çalışabilecek bağımsız hareket eğitmenleri yetiştirilmelidir. Ayrıca rehabilitasyon merkezlerine sahip çıkılarak nitelik ve nicelikleri artırılmalı ve görme engelli kadınların istihdamla ilgili sorunları çözülerek ekonomik özgürlüklerini kazanmaları sağlanmalıdır.

Gerek görme engellilerin gerekse diğer insanların örgütlenme konusunda akıllarındaki olumsuz ön

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

yargılar yıkılarak örgütlü hareket etme bilinci artırılmalı; görme engelli kadınların hem görme engellilere yönelik örgütlere hem de diğer sivil toplum örgütlerine katılarak sosyal hayatta aktif rol almaları sağlanmalıdır. Ayrıca engelli ailelerinin örgütlere ilgisini artırmaya yönelik ikna edici gönüllü etkinliklerin maddi ve manevi anlamda desteklenmesi gerekmektedir.

Engellilere yönelik çok sayıda, dağınık ve zayıf örgütlerin birleşerek güçlerini arttırmaları teşvik edilmeli; rant amaçlı istismarcı örgütlerin etkinliklerine engel olunmalıdır. Örgütler arasında işbirliği sağlanarak etkili bir baskı grubu olarak çalışılmalı, değişmesi ya da çıkarılması gereken yasalara devletin ilgisi çekilmeli, özellikle kadın siyasetçilerin görme engelli kadınların sorunlarına yönelik ilgileri artırılmalı ve sosyal devlet ilkesi eksiksiz yaşama geçirilmelidir. Örgütlerin finansman sorunlarının giderilmesi ve hedef gruplarına ulaşabilmesi için projeler yaratılmalı ve böylece kamusal destek alınmalıdır. Sendikalar gibi diğer sivil toplum örgütlerinde özüllü komisyonları kurulmalıdır.

Örgütlerde her engelli bireyin sorun ve gereksinimlerine yanıt verebilecek etkinliklere yer verilmelidir. Mesela görme engelli kadınlar, günlük aktiviteleri konusunda desteklenerek (örn. çocuk bakımına yönelik kreşler kurularak), örgütlerde daha rahat yer almalarına yardımcı olunmalıdır. Yine görme

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

engelli kadınlar, sadece dernek üyesi değil yönetim kademelerinde görev almaları konusunda teşvik edilmeli, eğitilmeli, kota uygulanmalı ve bunun dernek tüzüklerinde yer alması sağlanmalıdır.

Görme engelli kadınların sorunları ve gereksinimleri konusunda medyanın duyarlı olması sağlanmalıdır. Engellilerin neler yapabileceklerinin halka tanıtılması, engellilere yönelik “her şeyi devletten bekliyorlar” düşüncesinin yıkılması ve topluma duyarlılık kazandırılması konusunda medya önemli bir rol üstlenmelidir. Örneğin ünlü kişilerin desteği alınarak büyük bir farkındalık yaratıcı kampanyalar düzenlenmelidir.

**“GÖRME ENGELLİ KADINLARA
YÖNELİK ŞİDDET”
ÇALIŞMA GRUBU**

Prof. Dr. Fulya TEMEL*

Yrd. Doç. Dr. Ayşe Dilek ÖĞRETİR**

Çalışma grubunda, dünyada ve ülkemizde en önemli sorun alanlarından biri olan kadına yönelik şiddetin görme engelli kadınların yaşamında ne şekilde ve sıklıkta deneyimlendiğinin tespit edilmesi ve maruz kalınan şiddetle mücadele önerilerinin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve üniversite temsilcilerinden oluşan katılımcıların aktif olarak yer aldığı bir grup çalışması yürütülmüştür. Moderatörün açılış konuşmasının ardından iki katılımcı bildirimlerini sunmuştur.

“Görme Engelli Kadın ve Şiddet, Şiddetin Kadınlar Üzerindeki Etkileri” başlıklı ilk bildiri Gören Eller Görme Engelliler İlköğretim Okulu Öğretmeni Huri ÖZEL tarafından sunulmuştur. Bildiride ilk olarak şiddet ve türleri tanımlanmıştır. Fiziksel, duygusal, sözel, ekonomik, kültürel ve cinsel şiddet türlerine örneklerle açıklık getirilmiş ve engelliliğin, şiddetin dozunu ve yaygınlığını arttırdığı belirtilmiştir. Türkiye’de engelli kadınlar ve şiddet konusunda yeterli sayıda araştırma olmadığı ifade

* Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

** Gazi Üniversitesi Mesleki Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

edilmiştir. Araştırmaların yetersiz oluşunun nedenleri olarak engelliliğin yeterince görünür olmaması, engelli kadınların kendi sorunlarına sahip çıkabilecek düzeyde bilinçli olmamaları ve engelli kadınlara yönelik ciddi örgütlenme yapılarının bulunmaması sıralanmıştır. Son olarak da şiddetle mücadele edebilmek için ilgili tüm tarafların desteğiyle engelli kadınların sorunlarının görünür hale getirilmesi, kadına yönelik şiddet araştırma ve projelerinin desteklenmesi, kadınlara yönelik bilinçlendirme eğitimlerinin yaygınlaşması ve örgütlenmenin artırılması gereklilikleri üzerinde durulmuştur.

İkinci bildirin sahibi Berrak BİLGİN toplantıda yer alamadığından Adana Kadın Danışma Merkezi ve Sığınmaevi Derneğini temsilen katılan Avukat Özlem KARA bir sunum gerçekleştirmiştir. Sunumunda şiddetle mücadele edebilmek için ilk olarak şiddetin ne olduğu konusunda açıklık sağlanması ve kadın farkındalığı ve bakış açısının geliştirilmesine vurgu yapmıştır. Yasalarda çeşitli koruyucu hükümlerin yer aldığını fakat engelli kadınların bu bilgilere ve kurumlara ulaşmada sorun yaşadıklarını belirtmiştir. Bu sebeple bu dezavantajların ortadan kaldırılmasının önemine dikkat çekmiştir. Türkiye kadın hareketi içerisinde görme engelli kadınların bir yapılanmasının olmayışı nedeniyle, kendi sorunlarını dile getirmede sıkıntıları olduğunu ifade etmiştir. Son olarak da görme engelli kadınlar üzerine sağlam bir verinin olmayışının da şiddetle mücadeleyi zorlaştırdığını belirtmiştir.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Bildirilerin sunumunun ardından söz isteyen katılımcıların görme engelli kadın ve şiddet konusunda görüş ve önerilerinin alınması yoluyla çalışma sürdürülmüştür. Öncelikle sorun alanlarının belirlenmesi hedeflenmiştir. İlk ve en önemli sorun olarak görme engelli kadınların maruz kaldığı şiddetin görünür olmadığı, özellikle de cinsel şiddetin paylaşılmadığı ifade edilmiştir. Şiddetin dile getirilmemesinin nedenleri arasında şiddetin meşru sayıldığı ve içselleştirildiği öne çıkmıştır. Ayrıca toplum tarafından yadırganma ve dışlanma da kişilerin yaşanan şiddeti görünür hale getirmelerinin önündeki engellerden biri olarak tanımlanmıştır. Engellilere yönelik fiziksel koşulların sağlanmamasının da yok sayılmanın bir tezahürü olarak yaşandığı söylenmiştir.

Kadın olmanın ise engelliliğin yol açtığı dezavantajlı konumu daha da pekiştirdiği ifade edilmiştir. Toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle kadınların eğitim olanaklarından yararlanmalarının aileleri tarafından sınırlandırıldığı, özellikle dar gelirli ailelerde görme engelli kız ve erkek çocuk arasında tercih yapılması durumunda eğitimin erkeklere tanınan haklardan biri olduğu belirtilmiştir. Bunun yanında okullarda görme engellilere uygun fiziksel koşulların olmayışı ya da varolan engelli okullarının çoğunlukla şehir merkezlerine uzak oluşu nedeniyle ulaşımın zorluğunun da eğitime erişimi etkilediği savunulmuştur. İstihdam olanaklarının sahip olunan eğitim seviyesiyle doğru orantılı olduğu düşünüldüğünde de düşük eğitilmiş olan görme engelli kadınların istihdama katılmadığı ve dolayısıyla da özgürleşmelerinin bir ayağı olan gelir sahibi olma statüsünden uzaklaştıkları

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

söylenmiştir. Ekonomik olarak bağımsız olamamanın da kadınların karar almalarını zorlaştırdığı ve şiddet yaşanan ortamlardan uzaklaşmalarının zorlaştığı vurgulanmıştır.

Bununla birlikte varolan eşitlikçi yasaların engelli olmayan kadınlar açısından dahi öğrenilmiş olması pek yaygın değilken, engelli kadınların bu anlamda daha dezavantajlı olduğu söylenmiştir. Varolan yasaları öğrenme ve ilgili kurumlara ulaşmada sorunlar yaşandığı tespiti yapılmıştır. Hem engellilerin kendi eğitim eksiklikleri hem de görme engellilere yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme kampanyalarının azlığı bu sonuçların doğmasına yol açmaktadır. Şiddet mağdurlarının kullanımına yönelik olup şiddet durumunda başvurulacak kurumların ve yetkililerinin yer aldığı bir materyalin eksikliğinin yaşandığı söylenmiştir.

Görme engelli kadınların örgütlenmelerinin yaygın olmayışı da önemli bir sorun olarak yer bulmuştur. Sivil toplumun çok da güçlü olmadığı ülkemizde görme engelli olup da “dışarı”yla bağlantının kurulmasının güçleşmesi nedeniyle örgütlenmenin zorluğunun daha da belirginleştiği ifade edilmiştir. Özellikle de kadın hareketiyle bağlantının sıkı olmadığı ülkemiz koşullarında kadın olmaktan kaynaklanan sorunların tespiti ve giderilmesinde bir ayağın eksik kaldığı ifade edilmiştir. Kadınlık bilinci ve toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifinin yokluğunda da engelli kadın olmaya dair stratejilerin üretilmesinin zor olduğuna vurgu yapılmıştır.

Son olarak da engellilere ilişkin veri tabanının yeterli olmayışı, sorunların tespit edilip önerilerin geliştirilmesini

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

engelleyici bir sebep olarak ifade edilmiştir. Nüfus cüzdanına engelli yazılıp yazılmaması noktasında, bu uygulamanın engellilere ilişkin veri sağlamayı kolaylaştıracağı, fakat engelliler açısından bakıldığında da bu yolla engelliliklerinin ifşasının toplum tarafından damgalanma ya da toplumdaki dışlanma edimine yol açması korkusu nedeniyle nüfus cüzdanında belirtme uygulamasına tereddütle yaklaşıldığı söylenmiştir. Engelliliğin bir ötekileştirme ya da dışlama aracı olmasının engellilere yönelik en önemli sorunlardan biri olduğu belirtilmiştir.

Engellilerin doğumdan itibaren şiddete maruz kaldıkları ifade edilmiştir. Engelli bir çocuk sahibi olma durumunda annenin bu durumdan suçlanması, engelli çocuğa sahip olan ailenin toplum tarafından dışlanması, ebeveynlerin engelli çocuğun kendi kendine bakımını üstlenemeyeceği endişesiyle kişisel gelişimini ve kendine güvenini engellemesi, engelli çocuğun dışarıyla, sokakla bağlantı kurmakta sıkıntı yaşaması, engelli okullarının uzak oluşu ya da yatılı okuma durumunda duygusal yoksunluk yaşanması, üniversite ve liselerde ise kaynaştırılmış eğitim olmasına rağmen engellilere uygun fiziksel koşulların yaratılmaması, işyerinde engellilere çoğu zaman güven duyulmaması ya da yok sayılması, muhatap alınmaması gibi örneklerle gündelik hayat içerisinde bebeklikten itibaren çeşitli şiddet biçimlerine maruz kaldığı açıklanmaya çalışılmıştır. Ve geliştirilecek stratejilerin tüm bu aşamalarda yaşanan sorunları gözeterek oluşturulması gerektiği vurgulanmıştır.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Sorunların tespitinden sonra sıra önerilerin getirilmesine gelmiştir. Katılımcılar tarafından üretilen ve üzerinde uzlaşılan öneriler şunlardır:

Öncelikli olarak görme engelli kadınların birey olarak algılanması gerekliliğinin altı çizilmiştir. Bunu sağlamak için çok sayıda farkındalık kampanyası yürütülmesi gerekmektedir. Sorunun görünürlüğünün sağlanması için tüm tarafların katkı vermesi gerektiği, işbirliği içinde görme engelli kadınların yaşadıkları sorunların, şiddetin dile getirilmesi önemli bulunmuştur. Ayrıca sorunun sahiplenilmesi de bir o kadar önemlidir. Yaşanan sıkıntılar sadece engellilerin sorunu değil, müdahale edilmesi gereken toplumsal bir sorun olarak algılanmalıdır. Bu sebeple de engellilere yönelik politikalar için yeterli bütçe ayrılması zorunluluğu ifade edilmiştir.

Görme engelli kadınların tespit edilmesiyle işe başlanması anlamlı bulunmuştur. Ancak bu şekilde onlara ulaşılabileceği, taleplerinin sorulabileceği ve sorunun görünür hale getirilip çözümler üretilebileceği söylenmiştir. Tespitin ardından toplumsal hayattan dışlanan görme engelli kadınların güçlenmelerine yönelik çalışmalar yapılması, özgüvenlerinin artırılmasının sağlanmasına vurgu yapılmıştır. Kadınların kendi başlarına yaşamaya yönelik becerilerinin artırılması da önem kazanmaktadır. Bunu yaparken de kadın farkındalığı ve bakış açısının geliştirilmesine özen gösterilmesi dile getirilmiştir. Toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifi kazanmalarına yönelik eğitimler ve kampanyaların yürütülmesi gerekliliği ifade edilmiştir.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Anne ve babaların engelli çocuk sahibi olma durumunda çocukları engelleyici, kısıtlayıcı ya da aşağılayıcı biçimlerde davranış geliştirmelerinin önlenmesi amacıyla anne ve babalara yönelik olarak Halk Eğitim Merkezlerinde engelliliğe ilişkin eğitimler verilmesi önerilmiştir. Ayrıca engelliliğin önlenmesi için tüm anne ve baba adaylarının evlenmeden önce gerekli testleri yapmasının sağlanmasına değinilmiştir.

Okul öncesi eğitimin çocukların gelişimine katkısı değerlendirildiğinde engelli çocukların bu ihtiyacını gidermek amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı'nın 0-3 yaş arası okul öncesi hizmetlerinden yararlandırılmalarının sağlanmasına dikkat çekilmiştir. Kadınların eğitim hakkından yararlanmalarını geliştirmek için eğitim sisteminin engellileri de içerecek şekilde yapılandırılması gerektiği söylenmiştir. Gerek fiziksel koşullar ve müfredatın gerekse de engelliliğe bakış açısının engellileri dışlayıcı değil kapsayıcı olması yönünde ders kitaplarında da engellilik ve türlerinin yer alması, ayrıca kitapların kadın bakış açısını içermesinin önemi vurgulanmıştır.

Sivil toplum kuruluşları ve kamu kurumları işbirliği ile engellilerin ihtiyaçlarının analizinin yerinde yapılması gerektiği belirtilmiştir. Engelli kadınların kendi sözlerini söyleyebilmeleri sağlanmalı, sorunlarının giderilmesine ilişkin politika oluşturma sürecinin tüm aşamalarında yer almalılardır. Örnek olarak bakıma muhtaç kişilerin tespitinde özür grubuna göre ilgili kişilerin yer alması gösterilmiştir. Bu sürecin ülke geneline yayılabilmesi için

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

özellikle yerelde bu mekanizmaların kurulması önem arz etmektedir. İl ve İlçe İnsan Hakları Kurullarına engellilerin üyeliğinin sağlanması bir öneri olarak getirilmiştir. Bu kurullar vasıtasıyla engellilerin işleyişe katılımının kolaylaşacağı savunulmuştur.

Yerel yönetimlerde engellilere sunulan hizmetlerde asgari bir standardın sağlanmasına vurgu yapılmıştır. Belediyeler, hastaneler ve Valiliklerde engellilere yönelik danışma birimlerinin kurulması gerekliliği ifade edilmiştir. Özellikle de engellilere sağlanan bakım hizmetlerinin iyileştirilmesi için bakım hizmetleri kriterlerinin ilgili tüm tarafların katılımıyla gözden geçirilerek yeniden düzenlenmesi önerilmiştir. Ayrıca uygulamada çıkabilecek sorunları tespite yönelik denetim mekanizmalarının geliştirilmesinin sürece yapacağı katkının üzerinde durulmuştur.

Engellilerin sağlık hizmetlerine erişimde karşılaştığı güçlükleri gidermeye yönelik ise sağlık kurumlarında kriz merkezlerinin kurulması vurgulanmıştır. Ayrıca engelli bir kişinin hastanede yatması gerektiği durumda refakatçilerin olmayışının hasta kabulünü zorlaştırdığı, bunu çözmek için de hastanelerde engellilere yönelik bir refakatçi havuzunun önemli olduğu belirtilmiştir.

Aile içi şiddeti önleme ve şiddetle mücadele kapsamında yaygın bir şekilde bilinç yükseltme faaliyetlerinin yanında özellikle stresli işlere mensup erkeklere yönelik şiddeti önleyici bir strateji olarak

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

periyodik psikolojik destek sağlanmasının önemine vurgu yapılmıştır. Şiddet nedeniyle başvuruda bulunan engelli bir kadının ise hareket serbestisinin sınırlı oluşu dikkate alınarak evden alınıp ilgili yerlere transferinin sağlanması önerisi de getirilmiştir. Ayrıca herhangi bir şekilde zor durumda kalan kadınlara destek için her aşamanın ayrıntılı bir şekilde içerildiği rehberlerin faydalı olacağı vurgulanmıştır.

Medyanın hem engelli kadınların sorununu görünür kılmada hem de üretilen çözümlerin yaşama geçirilmesi ve yaygınlaştırılmasında büyük önem sahibi olduğu dile getirilmiştir. Yaşanan sorunların toplumla paylaşılması ve yasalar konusunda bilgilendirme noktasında medya büyük bir güç olarak tanımlanmıştır. Kadına yönelik şiddeti de içerecek şekilde engellilere yönelik rehberlik programları sayesinde engellilerin sorunlarının çözümünün kolaylaşacağı ifade edilmiştir. Bunu sağlamak için özellikle kadın programlarının kullanılabilmesi, en çok izlenme zamanlarında sosyal içerikli tanıtım filmlerinin yayınlamasının sağlanması gerektiği söylenmiştir. Kadının ikincilliğinin yeniden üretilmesi mekanizmalarından biri olan medyanın doğru kavranılması ve okunması için ise medya okuryazarlığının yaygınlaştırılmasına vurgu yapılmıştır.

Şiddetin önlenmesi ya da şiddetle mücadelede kadınların güçlendirilebilmeleri için ekonomik bağımsızlıklarına vurgu yapılmış olup kadınların gelir getirici işlerde çalışmalarının sağlanmasına yönelik olarak

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

özellikle eğitim alamamış kadınlara mesleki eğitim olanaklarının sağlanması ile istihdam edilebilirliklerinin arttırılabileceği savunulmuştur. Bu noktada engellilerin çaresizliğinin sunularak yeniden üretilmesi değil, başarılı rol modellerine dikkat çekilerek kendilerine olan güvenlerinin arttırılmasının sağlanması önemli görülmüştür.

Şiddet sonrası önemli müdahalelerden biri olarak sığınmaevleri konusunda ise bunların engelli kadınlara uygun olarak organize edilmesine dikkat çekilmiştir. Fiziksel olarak kadınların yaşamını kolaylaştıracak şekilde yapılandırılmalarının önemli olduğu belirtilmiştir. Sığınmaevlerinin sayısının yetersiz oluşu nedeniyle, belediyelerin sığınma evleri açma sorumluluğu konusunda talepkar olunması gerekliliğinin altı çizilmiştir. Tüm bu mücadelenin yürütülmesi sırasında ise örgütlenmeye vurgu yapılmış, özellikle de kadın hareketiyle kurulacak bağlantı ve iletişimin sağlayacağı katkı dile getirilmiştir.

Görme engelli kadınların bilgi edinmelerinin kolaylaştırılmasında sesli kütüphanelerin önemi büyüktür. Fakat özellikle belli alanlarda kaynak eksikliğinin şiddetle mücadele sürecini zorlaştırdığı ifade edilmiştir. Buralarda kadın hareketi, kadın bakış açısı, kadına yönelik şiddet ve yasalar hakkında yeterli dokümana yer verilmesi gerektiği söylenmiştir. Bunu sağlamak için de Milli Eğitim Bakanlığına bağlı çalışan diksiyon kursları katılımcılarının sertifika alabilmeleri için en az 1 sesli kitap okuma zorunluluğu getirilmesi talebi dile getirilmiştir.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Engelliliğe ilişkin veri tabanı oluşturulması açısından nüfus sayımlarına dikkat çekilmiş ve sayımlar sırasında engellerin yazılması ve bu yazılışın da beyana dayalı olmamasına vurgu yapılmıştır. Özürlüler İdaresi Başkanlığının veri tabanı oluşturulmasına yönelik çalışmaları anlatılmış ve bu çalışmaların kurum ve kuruluşlar arasında koordineli bir şekilde yürütülmesinin istatistik edinmede önemli olacağı ifade edilmiştir.

Şiddetle mücadelede önemli bir kazanım olan 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un etkinliğinin arttırılması için ise uygulayıcıların eğitimi yaygınlaştırılarak, kolluk kuvvetlerinin engelli kadınlara yönelik şiddet konusunda da bilgilendirilmesi sağlanarak ciddi bir açılım olabileceği belirtilmiştir. Bununla birlikte Alo 183 hattının kapasitesinin güçlendirilmesi, engelli kadınlara yaklaşım tarzını içerecek bilgilendirmeler yapılmasının da önemine dikkat çekilmiştir. Son olarak da sosyal destek hizmetlerinden (kreş, huzurevi vb.) faydalanmada yaşanan sorunların giderilmesine yönelik çalışmaların yürütülmesi gerektiği ifade edilmiştir.

SONUÇ BİLDİRGESİ

Ülkemizde başta Anayasa olmak üzere tüm mevzuatta var olan eşitlikçi yapıya rağmen özürlü bireyler hem kamusal alanda hem özel alanda pek çok sorunla karşı karşıya kalmaktadır. Tüm bu sorunlar kadın olmaktan kaynaklanan ayrımcılıkla birleştiğinde ise ortaya çıkan olumsuz sonuçlar katlanarak artmaktadır.

Mevcut yasal haklarını hayata geçirebilmek için örgütlenmeye ihtiyaç duyan engelli kadınlar aile baskısı, ev içi sorumluluklar ve geleneksel değer yargılarına karşı mücadele etmek durumunda kalmaktadırlar. Bunun yanında engelli kız çocukları aile içindeki korumacı yaklaşımlar nedeniyle toplumsal yaşamdan uzak tutulmakta, büyüyüp kendileri bir aile kuracak yaşa geldiklerinde ise çeşitli geleneksel normlar tarafından belirlenen sınırlar içinde yaşamlarını sürdürmeye zorlanmaktadır.

Ailelerin engelli çocuklarına yönelik yaklaşımları ve engelliğin medyada yer alış biçimleri engellilerin kendi sorumluluklarını üstlenemeyeceğine, sorunlarının üstesinden gelemeyeceğine yönelik olarak toplumda var olan önyargıların yeniden üretilmesine neden olmaktadır.

Görme engelli kadınlar da dahil olmak üzere engelli kadınlar, toplumda üretici bireyler olmaktan alıkonmakta ya da kapasitelerini tam anlamıyla kullanamamaktadırlar. Çalışma, sadece gelir getirici bir faaliyet değil, kişinin toplumdaki konumunu belirleyen bir sosyal statü

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

göstergesidir. Kişinin en temel haklarından olan kişiliğini serbestçe ve tam geliştirme hakkını kullanamayan engelli kadınlar şiddete daha fazla açık hale gelmektedir.

Bu doğrultuda görme engelli kadınların yaşamın tüm alanlarında karşılaştıkları engellerin tanımlanması ve görme engelli kadınların fırsat eşitliğinden yararlanması yönünde çözüm önerilerinin geliştirilmesi amacıyla Birleşmiş Milletler Dördüncü Dünya Kadın Konferansı sonucunda kabul edilen Pekin Eylem Platformu'nda yer alan kritik alanlar dikkate alınarak I. Görme Engelli Kadınlar Kurultayı'nda “eğitim”, “sağlık”, “istihdam”, “sosyal yaşam” alanlarında görme engelli kadınların yaşadıkları sorunlara odaklanılmışken; II. Görme Engelli Kadınlar Kurultayı'nın konularını “Görme Engelli Kadınlara Yönelik Şiddet”, “Görme Engelli Kadınlar ve Örgütlenme”, “Görme Engelli Kadınlara Medyanın Bakışı”, “Görme Engelli Kadınların Aile İçi İlişkileri” oluşturmuştur.

Toplumumuzda görme engelli kadınların güçsüz ve aciz kişiler olarak değil, toplumsal hayata katılan güçlü bireyler olarak görülmesi ve görme engelli kadınların sorunlarının kadının insan hakları bağlamında ele alınması son derece önemlidir. Bu doğrultuda başta kamu kuruluşları olmak üzere tüm toplumsal taraflar sosyal sorumluluklarını yerine getirmelidir.

**GÖRME ENGELLİ
KADINLAR KURULTAYI
POLİTİKA ÖNERİLERİ**

**“GÖRME ENGELLİ KADINLARIN AİLE İÇİ
İLİŞKİLERİ”
KONUSUNA İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ**

- **Öncelikle özürlü doğumları önlemeye yönelik çalışmalar yapılmalıdır.**

Bunun için akraba evliliklerini önleyici eğitim çalışmaları yapılmalı, riskli gebelikler izlenmeli, derinlemesine tetkikler yapılmalı ve doğum öncesi sağlık hizmetlerine erişim kolay ve ücretsiz olmalıdır. Sağlık birimleri gebe kadınları evlerinde izleyip durumlarıyla ilgili eğitim ve izleme hizmetlerini ulaştırmalıdır. Sağlık hizmeti her aşamada devlet tarafından ciddiyetle sağlanmalı ve ailelerin tercihinine bırakılmamalıdır.

- **Kendisi ya da çocuğu görme özürlü olan annelerin evlerinde sağlık, eğitim, bakım işlerine yardımcı olacak hizmetler planlanmalıdır.**

Bazı belediyelerin yürüttüğü evde sunulan hizmetlerin yaygınlaştırılması ve çeşitlendirilmesi, özellikle kadınların sorumluluğu olarak görülen çocuk, yaşlı, özürlü ve hasta bakım işlerinin ve ev işlerinin kolaylaştırılması ve kadının üstüne düşen sorumlulukların azaltılması sağlanmalıdır.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

- **Özürlü çocuklarla en çok karşılaşma olasılığı bulunan meslek gruplarında bilgilendirme ve duyarlılık artırma çalışmaları yapılmalıdır.**

Özürlü çocuklarla karşılaşma olasılığı en yüksek olan sağlık personelinin, muhtarların ve öğretmenlerin, aileleri doğru yönlendirmelerini ve çocukların sağlık, eğitim ve rehabilitasyon hizmetlerinden yararlanmalarını sağlamak için hizmet içi eğitim çalışmaları yaygınlaştırılmalıdır.

- **Görme özürlü ailelere hizmet verecek aile danışma merkezleri artırılmalıdır.**

Ailelerinde özürlü birey bulunanların birbirleriyle ilişkilerinde çözemedikleri sorunlarla karşılaştıklarında destek alabilecekleri aile danışma merkezleri yaygınlaştırıldığında, sorunlar derinleşmeden çözülebilir ve ilişkilerin olumlu sürdürülmesi sağlanabilir. Ayrıca aile danışma hizmetlerine ulaşamayan aileler için evde destek programları geliştirilmelidir.

- **Aileler görme engelli kızlarını bağımsız ve kendine yeten bireyler olarak yetiştirmeye yönlendirilmelidir.**

Aileler, kitle iletişim araçlarıyla, eğitim kurumlarıyla, aile danışma merkezleriyle, sivil toplum kurumlarıyla görme engelli kız çocukların ve kadınların bağımsız

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

olmaları, yaşamlarını kendi başına sürdürebilen, kimseye bağımlı yaşamak zorunda olmayan birer birey olmalarını sağlamaya yönelik çaba harcamalıdır. Kadınlar sözlüklerinden “yapamam” sözcüğünü çıkarıp “yapabilirim” sözcüğünü koymalıdır.

- **Görme engelli kadınların aile ilişkilerini düzenleyebilmelerini sağlamak için iletişim becerilerini ve öz güvenlerini yükseltici çalışmalar eğitim programlarının içeriğinde yer almalıdır.**

Görme özürlüler okullarında, yetişkin rehabilitasyon merkezlerinde ve özürlü rehabilitasyon merkezlerinde verilen eğitimlerde iletişim ve özgüven konularının tüm ilişkilerde ve aile içi ilişkilerde önemli bir konu olduğu göz önünde tutularak programlar uygulanmalıdır.

**“GÖRME ENGELLİ KADINLARA MEDYANIN
BAKIŞI”
KONUSUNA İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ**

- Engellilerin nüfusun % 12,5'ini, görme engellilerin ise % 6'sını oluşturduğu gerçeğinden de hareketle, medyada görme engelli kadınların sorunlarına ve başarılarına, yani “görme engelli kadınlara” daha çok yer verilmelidir.
- Televizyon kuruluşlarında engellilerin sorunlarını tartışmak üzere günlük toplam yayın süresi üzerinden belirlenen kota dâhilinde bir süre tahsis edilmelidir. Bir kamu yayın kuruluşu olarak TRT'nin bu konuda aktif ve öncü bir rol üstlenmesi konusunda tedbirler geliştirilmelidir.
- Engellilerin sorunları üzerine uzmanlaşmış medya profesyonelleri yetiştirilmeli, başta haberciler olmak üzere, medyaya diğer türlerde içerik üretenler engellilerin sorunları konusunda uzmanlaşmaları için teşvik edilmeli ve desteklenmelidir.
- Başta bütün engelliler olmak üzere, görme engelli kadınlardan bahsederken, dilin içinde gizli, “aşağılayıcı” ve “ayrımcılık yaratan” sözcüklerin kullanımı konusuna duyarlılık gösterilmeli, bu yaklaşım bütün kitle iletişim araçları için kişilik

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

haklarına saygılı bir yayıncılık anlayışının temeli olarak kabul edilmelidir.

- Görme engellilerin sorunlarına odaklanan özel yayın organları oluşturulmalıdır. Bu konuda özellikle görme engellilerin kurduğu sivil toplum örgütlerine bu yayınları (gazete, dergi ve radyo istasyonu gibi) kurmak ve sürdürmek konusunda kamusal destek verilmelidir.
- Görme engelli kadınların medyada temsilinde karşılaşılan sorunlarla ilgili olarak, radyo ve televizyonlar için Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun 444 1 178 numaralı RTÜK iletişim telefon hattı ile gazetelerin “okur temsilcisi” mekanizmalarının sürekli ve etkin kullanımını yaygınlaştıracak bilgilendirmeler yapılmalıdır. Bu yolla, sadece verilenle yetinen ya da olumsuzluklar karşısında sadece yerinde söylenen bireyler yerine, hakkını arayan daha aktif bir kitle yaratmak mümkün olacaktır.
- Görme engelli kadınların toplumsal yaşama katılmada karşı karşıya kaldığı sorunların yansıtılabilmesi için, spot filmler yapılmalı, bunlar, RTÜK aracılığıyla ikame programlar kapsamında bütün televizyon kuruluşlarına gönderilmeli ve yayınlanması sağlanmalıdır. Bu yolla, toplumun görme engelli kadınların sorunlarını tanınması ve çözüm üretimine katkı sağlanabilecektir.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

- Medyanın aktif kullanımı ile ilgili olarak, bu alanda çalışan sivil toplum örgütlerinin kapasitesini geliştirecek çalışmalara öncelik verilmelidir.
- Görme engellilerin yeni bir iletişim ortamı olan internetten yararlanabilmeleri için ekran okuyucu programlar yaygınlaştırılmalı, sesli dosyalar aracılığıyla hizmet veren siteler oluşturulmalıdır.

**“GÖRME ENGELLİ KADINLAR VE
ÖRGÜTLENME”
KONUSUNA İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ**

- İnsanların örgütlenme konusunda kafalarında var olan olumsuz ön yargılar yıkılmalıdır.
- Sivil Toplum Kuruluşları arasında işbirliği, iletişim ve koordinasyon sağlanmalıdır.
- Derneklere üye olanlar, genelde dernekleri iş bulmak için bir tür aracı kurum gibi değerlendirmektedirler ve bu nedenle iş bulduktan hemen sonra derneklerini bırakmaktadırlar. Oysa daha sağlıklı dernek yapıları oluşturabilmek için desteklerini kesmemelidirler.
- Görme engelli kadınların sadece görme engellilere yönelik örgütlere değil, farklı konularda çalışmalar yapan örgütlere de üye olmaları teşvik edilmeli, kadınların örgütlenme konusundaki bilgi ve becerilerini yükseltici eğitimler düzenlenmelidir.
- Görme engelli kadınların, günlük aktiviteleri konusunda desteklenerek (örn. çocuk bakımına yönelik kreşler kurularak), örgütlerde daha rahat yer almalarına yardımcı olunmalıdır.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

- Örgütlerde kadın temsilcilerin yeterli olmayışına çözüm olarak kota uygulanmalı ve bunun dernek tüzüklerinde yer alması sağlanmalıdır.
- Görme engelli kadınların bağımsız hareket edebilmeleri için bağımsız hareket eğitimleri verilmeli, bunun için de öncelikle Türkiye'nin her yerinde çalışabilecek bağımsız hareket eğitimleri yetiştirilmelidir.
- Öncelikle görme engellilere yönelik örgütlerin yönetim kadrolarında kadınların yer alması sağlanmalı ve kadınların yönetim kademelerinde görev almaları teşvik edilmelidir.
- Mevcut örgütler arasında işbirliği sağlanarak etkili bir baskı grubu olarak çalışılmalıdır.
- Engelliler alanındaki örgütler çok sayıda, dağınık ve güçleri azdır. Derneklerin birleşerek güçlerini arttırmaları teşvik edilmelidir.
- Örgütlerde her engelli bireyin sorun ve gereksinimlerine yanıt verebilecek etkinliklere yer verilmeli, bireyler desteklenmelidir.
- Engelli ailelerinin örgütlere ilgisini çoğaltmak için ikna edici gönüllü etkinliklerin maddi ve manevi anlamda desteklenmesi gerekmektedir.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

- Örgütler amaçlarına ulaşabilmek için tanıtım çalışmaları yapmalıdır.
- İyi bir örgütlenme için çevredeki özürllüer tam olarak belirlenmeli, üyeliğe kazandırıcı çalışmalar bu doğrultuda yürütülmelidir.
- Kadın siyasetçilerin görme engelli kadınlara yönelik ilgileri artırılmalıdır.
- Diğer örgütlerde örneğin sendikalarda özürllü komisyonları kurulmalıdır.

**“GÖRME ENGELLİ KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET”
KONUSUNA İLİŞKİN POLİTİKA ÖNERİLERİ**

Eğitim

- Engelli kadına yönelik bilinçlendirme eğitimleri yaygınlaştırılmalıdır.
- Anne babalara yönelik olarak Halk Eğitim Merkezlerinde engelliliğe ilişkin eğitimler verilmelidir.
- Engelliliğin önlenmesi için tüm anne ve baba adaylarının evlenmeden önce gerekli testleri yaptırması sağlanmalıdır.
- Engelli çocukların Milli Eğitim Bakanlığı'nın 0-3 yaş arası okul öncesi hizmetlerinden yararlandırılmaları sağlanmalıdır.
- Engelli kadınların eğitim hakkından yararlanmalarını kolaylaştırmak için eğitim sistemi engellileri de içerecek şekilde yapılandırılmalıdır.
- Ders kitaplarında engellilik ve türleri yer almalı ve kitaplar kadın bakış açısını içermelidir.
- Eğitim almamış kadınlara mesleki eğitim olanakları sağlanmalıdır.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Farkındalık Oluşturma

- Şiddetle mücadele edebilmek için ilgili tüm tarafların desteği ile engelli kadınların sorunları görünür hale getirilmelidir.
- Görme engelli kadınların birey olarak algılanması önemlidir. Bunu sağlamak için çok sayıda farkındalık kampanyası yürütülmelidir. Kadın farkındalığı ve bakış açısının geliştirilmesine özen gösterilmelidir.
- Sorunun görünürlüğünü sağlamak için tüm taraflar işbirliği içinde çalışmalar yürütmelidir.
- Engelli kadınların sorunlarını görünür kılmada ve üretilen çözümlerin yaşama geçirilmesi ve yaygınlaştırılmasında önemli bir araç olarak medyanın kadın sorunlarına duyarlılığı artırılmalıdır.
- Kadına yönelik şiddeti de içerecek şekilde engellilere yönelik rehberlik programları hazırlanmalıdır.
- 4320 Sayılı Kanunun uygulanmasının etkinliğini artırmak için uygulayıcıların eğitimi yaygınlaştırılmalı, kolluk kuvvetleri engelli kadınlara yaklaşım tarzını içerecek şekilde engelli kadınlara yönelik şiddet konusunda da bilgilendirilmelidir.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

İstatistik ve Araştırma

- Görme engelli kadınların tespit edilmesi amacıyla niceliksel ve niteliksel kapsamlı bir araştırma yapılmalıdır. Bu konuda yapılan araştırma ve projeler desteklenmelidir.
- Kamu kurumları ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ile görme engelli kadınların ihtiyaçlarının analizi yerinde yapılmalıdır.
- Nüfus sayımı sırasında engellilerin yazılması mutlaka sağlanmalı, yazım beyana dayalı olmamalıdır.

Kurumsal Hizmetler

- Yerel yönetimlerde engellilere sunulan hizmetlerde asgari standartlar tespit edilmelidir.
- Valilikler, belediyeler ve hastanelerde engellilere yönelik danışma birimleri kurulmalıdır.
- Engellilere sağlanan bakım hizmetlerinin iyileştirilmesi için bakım hizmetleri kriterleri ilgili tüm tarafların katılımıyla gözden geçirilerek yeniden düzenlenmelidir.
- Uygulamada çıkabilecek sorunları tespiti yönelik denetim mekanizmaları geliştirilmelidir.
- Sağlık kurumlarında kriz merkezleri kurulmalıdır.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

- Hastanelerde engellilere yönelik bir refakatçi havuzu oluşturulmalıdır.
- Şiddet nedeniyle başvuruda bulunan engelli kadınların hareket serbestisinin sınırlı oluşu dikkate alınarak evden alınıp ilgili yerlere transferi sağlanmalıdır.
- Sığınmaevleri engelli kadınların ihtiyaçlarına uygun olarak organize edilmelidir.
- Görme engelli kadınlara yönelik örgütlenmenin artırılması ve çalışmalarının yaygınlaştırılması sağlanmalıdır.
- Sesli kütüphaneler yaygınlaştırılmalı, toplumsal cinsiyet eşitliği, kadına yönelik şiddet ve yasalar hakkında yeterli dokümana yer verilmelidir.
- Milli Eğitim Bakanlığına bağlı halk eğitim merkezlerinde, diksiyon kursları katılımcılarına sertifika alabilmeleri için en az bir sesli kitap okuma zorunluluğu getirilmelidir.
- Alo 183 hattının kapasitesi güçlendirilmelidir.
- Görme engellilerin kreş, huzurevi vb. sosyal destek hizmetlerine erişimde yaşadıkları sorunların giderilmesine yönelik çalışmalar yürütülmelidir.

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Bireysel-Sosyal Haklar

- Görme engelli kadınların güçlenmesi, özgüvenlerinin ve kendi başlarına yaşamalarına yönelik becerilerinin artırılması amacıyla çalışmalar yapılmalıdır.
- Görme engelli kadınlar sorunlarının çözümüne ilişkin politika oluşturma süreçlerinin tüm aşamalarında yer almalıdır.
- İl ve ilçe İnsan Hakları Kurullarına engellilerin üyeliği sağlanmalıdır.
- Stresli işlere mensup erkeklere yönelik şiddet önleyici bir strateji olarak periyodik psikolojik destek sağlanmalıdır.
- Şiddet mağduru ya da şiddet riski altındaki görme engelli kadınlara destek için her aşamanın ayrıntılı bir şekilde içerildiği rehberlik çalışmaları yapılmalıdır.
- Kadınların gelir getirici işlerde çalışmaları ve ekonomik bakımdan güçlenmeleri için ilgili kamu kurum ve kuruluşları, meslek örgütleri ve sivil toplum kuruluşları sorumluluk üstlenmelidir.

**GÖRME ENGELLİ
KADINLAR KURULTAYI
ÇALIŞMA GRUPLARI
KATILIMCI LİSTESİ**

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

GÖRME ENGELLİ KADINLARIN AİLE İÇİ İLİŞKİLERİ ÇALIŞMA GRUBU

Sultan KARATAŞ	Altınokta Körler Derneği
Gülsün BÜKER	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
Emel BÜYÜR	Görme Özürlüler Rehberlik Merkezi
Reyhan CÖMERT	Görme Özürlüler Rehberlik Merkezi
Fadime ÜNVER	Görme Özürlüler Rehberlik Merkezi
Şükran PERİHAN	Görme Özürlüler Rehberlik Merkezi
Serpil GÜL	Görme Özürlüler Rehberlik Merkezi
Meral KIZRAK	Çankaya Üniversitesi Kadın Çalışmaları Araştırma ve Uygulama Merkezi
Sevgi NACAR	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
Ayşe GÜNDOĞAN	Sağlık Bakanlığı
Sema ONALCAN	Türkiye Yardım Sevenler Derneği

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Meryem CANSAR	Başkent Kadın Platformu
Fatma ÖZDOĞAN	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
Songül KORKMAZ	Altınokta Körler Derneği Samsun Şubesi
Süleyha EKER	Adana Oğuz Kaan Köksal Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Fadime ATASEVEN	Altınokta Körler Derneği Uşak Şubesi
Havva DİNÇ	Uygar Görme Engelliler Derneği Bursa Şubesi
Fahrinaz IŞIK	Uygar Görme Engelliler Derneği Bursa Şubesi
Şakir CANÖZ	Milli Eğitim Bakanlığı İlköğretim Genel Müdürlüğü
Ayfer YILDIRIMERİŞKİN	Milli Eğitim Bakanlığı Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü
Muammer UZUNCA	Milli Eğitim Bakanlığı
Doç. Dr. Nüket BÜKEN	Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Adile ERTEKİN	Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
Ceren ARSLAN	Altınokta Körler Derneği
Özlem GÜNEŞ	Altınokta Körler Derneği
Sultan YILMAZ	Altınokta Körler Derneği
Nurten ARSLAN	Altınokta Körler Derneği
Şükran DOĞAN	Altınokta Körler Derneği Ankara Şubesi
Pınar AKTAN	Adıyaman Anadolu GAP Görmeyenler Derneği
Sümevra SEVİL	Adıyaman Anadolu GAP Görmeyenler Derneği
Melahat ERDOĞAN	Altınokta Körler Derneği Ankara Şubesi
Nilgün KALMUK	Altınokta Körler Derneği Kayseri Şubesi
Şennur GÜLBASAR	Altınokta Körler Derneği Kayseri Şubesi
Filiz BEKTAŞ	Anadolu Çağdaş Eğitim Vakfı
Gönül DEMİRCİ	Çağdaş Görmeyenler Derneği
Hakiye KALKAL	Altınokta Körler Derneği Kayseri Şubesi

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Mehmet KAZKAYASI	Sağlık Bakanlığı
Nadir ÇİMENOVA	Sağlık Bakanlığı AÇSAP Genel Müdürlüğü
Nural KURTEL	Altınokta Körler Derneği Ankara Şubesi
Meral Esin KAYNAK	Altınokta Körler Derneği Fethiye Şubesi
Ebru TEKTAŞLI	Altınokta Körler Derneği Ankara Şubesi
Meral DEMİR	A m a s y a İ l S o s y a l Hizmetler Müdürlüğü
Ayten Sağ	Altınokta Körler Derneği Muğla Şubesi
Sultan DEMİR	Altınokta Körler Derneği Ankara Şubesi
Mehtap TANRIKULU	Altındağ Belediyesi
Esmâ KOÇ	Altındağ Belediyesi
Murat KILIÇ	Altındağ Belediyesi
Sevgi CENİK	Altındağ Belediyesi
Hülya KAYA	Evrensel Görme Özürlüler Derneği
Mualla CAN	Altınokta Körler Derneği Ankara Şubesi
Erol YALDIZ	Altınokta Körler Derneği

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Canan ÇALIK	İzmir Çağdaş Görme Engelliler Derneği
Hatice TEMEL	Öz ü r l ü l e r İ d a r e s i Başkanlığı
Esra KULAK	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
Mustafa ÇADIR	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

GÖRME ENGELLİ KADINLARA MEDYANIN BAKIŞI ÇALIŞMA GRUBU

Bahar ERKAN	Altınokta Körler Derneği Sakarya Şubesi
Asiye BAHÇELİOĞLU	Altınokta Körler Derneği Sakarya Şubesi
Davut KARADEMİR	Keçiören Belediyesi
Av. Nurhan ÇULHAOĞLU	Sağlık Bakanlığı
Özge GÜVENÇ	Çankaya Üniversitesi
Nesrin SEMİZ	Başkent Kadın Platformu Derneği
Uygar SÖNMEZ	İzmir Çağdaş Görme Engelliler Derneği
Sulviye ÇOBAN	İzmir Çağdaş Görme Engelliler Derneği
İlknur ARSLAN	İzmir Çağdaş Görme Engelliler Derneği
Gülbin ULULAR	Özürlüler İdaresi Başkanlığı
Yasemin AKAN	Özürlüler İdaresi Başkanlığı
Derya YALÇINKAYA	Körler Federasyonu Kadın Komisyonu

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Claire OZEL	ODTÜ Engelsiz Yaşam Koordinatörü
Yurdagül DEMİR	İstanbul Göz-Der
Zehra ÖZER	Altınokta Körler Derneği Antalya Şubesi
Suna GÜL	Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
Emine FİDAN	Altınokta Körler Derneği Diyarbakır Şubesi
Remziye DARICI	Altınokta Körler Derneği Antalya Şubesi
Güler GÜNTEKİN	İzmir Çağdaş Görmeyenler Derneği
Ülkü KÖSELER	Altınokta Körler Derneği Ankara Şubesi
Candan BAYRAKTAR	Altınokta Körler Derneği Ankara Şubesi
Gamze ESMER	Bursa Uygur Görme Engelliler Derneği
Özlem ALNIAK	Bursa Uygur Görme Engelliler Derneği
Dilek ASLAN	Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Nuran BAYER	Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
Beyhan GİRİŞMEN	Altınokta Körler Derneği İstanbul Şubesi
Naci YILDIRIM	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
Esra FİDAN	Altınokta Körler Derneği Diyarbakır Şubesi
Akın YUMUŞ	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü
Ekrem KAYACI	Türkiye İş Kurumu
Abdülrezak ALTUN	Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi
Süheyla ÖKSÜZ	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu
Yeliz FİLİZ	Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

GÖRME ENGELLİ KADINLARA YÖNELİK ŞİDDET ÇALIŞMA GRUBU

Fattim TOPÇUBAŞI	Türkiye Körler Federasyonu
Cevriye KÖMÜRCÜ	Altınokta Körler Derneği
Şule ÜRKER	Özürlüler İdaresi Başkanlığı
Handan YILDIRIM	Büyükşehir Belediyesi
Gül GÖKCAN	Büyükşehir Belediyesi
Dr. Aysel GÜNİNDİ ERSÖZ	Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü
A. Gamze MALATYALI	Devlet Planlama Teşkilatı
Hayriye ABDİL	Görme Özürlüler Derneği
Müge KAMANLIOĞLU	Tarım ve Köyişleri Bakanlığı
A. Didem İNCE	Türkiye İstatistik Kurumu
Niyazi ECE	Altınokta Körler Derneği
Banu DURMAZ	Altınokta Körler Derneği
Seher KIRBAŞ CANİKOĞLU	Ankara Barosu Kadın Hakları Kurulu
Özlem KARA	Adana Kadın Danışma Merkezi
Aysun PINARBAŞI	Edirne İlhami Ertem Lisesi

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Salih SANDALCI	Sosyal Güvenlik Kurumu
Şermin AKSOY	Emek Soroptimist Derneği
Zühal KARAHAN	Türkiye Üniversiteli Kadınlar Derneği
Prof. Dr. Şefkat B. ÖZVARIŞ	Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi
Süreyya KAVAKLI	Başbakanlık İnsan Hakları Başkanlığı
Satu BÜYÜKBAL	Uygar Görme Engelliler Derneği
Selma ORHAN	Gören Kalpler Derneği
Salime TARIHÇİ	G.Ü.T.F. Kadın Danışma
Sarap PERİHAN	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Satı KÖSE	İzmir Çağdaş Görmeyenler Derneği
Fatma TOKER	İzmir Çağdaş Görmeyenler Derneği
Zeliha DEMEZ	Altınokta Körler Derneği Osmaniye Şubesi
Melek ALTINTAŞ	İzmir Çağdaş Görmeyenler Derneği
Esmâ ÇALIŞKAN	İzmir Çağdaş Görmeyenler Derneği

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Erefe DEMİRDEN	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Ayşe ATASOY	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Selcan ALPERGöreneller	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Fatma ÖĞER	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Deniz YILMAZ	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Zeynep BARLAK	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Nejla KOLAY	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Fadime AĞIR	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Emine TAŞPAŞA	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Meryem ALTINBOĞA	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Hatem ŞİMŞEK	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Hava TAŞBAŞA	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Sohbet IŞIK	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Hatice TEMEL	Özürlüler İdaresi Başkanlığı
Hatice İNCE	Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
Nuriye OĞUZ	TKB
Ümmü YILDIRIM	Altınokta Körler Derneği Denizli Şubesi
Emine DANIŞ	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Nurten ALTIN	Altınokta Körler Derneği Bursa Şubesi
Aysel YILDIRIM	Altınokta Körler Derneği Bursa Şubesi
Naciye TEKİN	Altınokta Körler Derneği Bursa Şubesi
Mediha UĞURLU	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Nagihan UĞURLU	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Eda KARATAŞ	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu
Perihan KARATAŞ	Göreneller Görme Engelliler İlköğretim Okulu

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Müge EKİCİ

Milli Eğitim Bakanlığı
Ortaöğretim Genel
Müdürlüğü

Niyazi KAYA

Milli Eğitim Bakanlığı
İlköğretim Genel
Müdürlüğü

N. Özgün BALTACI

Kadının Statüsü Genel
Müdürlüğü

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

GÖRME ENGELLİ KADINLAR VE ÖRGÜTLENME ÇALIŞMA GRUBU

İrem COŞANSU YALAZAN	Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
Müjgan GÖKDENİZ	İzmir Çağdaş Görmeyenler Derneği
Gülten KOÇ	Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi
Ceren Seda ERDEM	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Çalışma Genel Müdürlüğü
Şehnaz ÇİVİCİ	Milli Eğitim Bakanlığı Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
Av. Fazilet ÇINAR	Ankara Barosu
Meltem ÖZLEN	Altınokta Körler Derneği
Semiha KUŞ	Altınokta Körler Derneği Ankara Şubesi
Hikmet ÖZER	Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı
Ayşe BOZ	Emek Soroptimist Klübü
Necla TOR	Altınokta Körler Derneği Osmaniye Şubesi

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Ülfet EROĞLU	Altınokta Körler Derneği Ankara Şubesi
Gürsel ALBAYRAK	Altınokta Körler Derneği Kocaeli Şubesi
Gülkız DOĞAN	Altınokta Körler Derneği Antalya Şubesi
Hatice ÖNDER	Altınokta Körler Derneği Manisa Şubesi
Güzin Yasemin TUNÇAY	Gazi Üniversitesi
Aynur YİĞİT	Altınokta Körler Derneği Samsun Şubesi
Ezgi KOÇAK	KA-DER
Aysun PALALI	Türkiye KAMU-SEN Özürlüler Komisyonu
Nilay ERDOĞAN	Altınokta Körler Derneği Aydın Şubesi
Zehra ŞAHİN	İzmir Çağdaş Görme Engelliler Derneği
Gülşen Eylem AKAY	İzmir Çağdaş Görme Engelliler Derneği
Meryem YILDIRIM	İzmir Çağdaş Görme Engelliler Derneği
Emel SAYGIN	Altınokta Körler Derneği Denizli Şubesi
Şule AKDAĞ	Türkiye Körler Federasyonu

II. GÖRME ENGELLİ KADINLAR KURULTAYI

Cennet TOR

Altınokta Körler Derneği
Osmaniye Şubesi

Kasım KARATAŞ

Hacettepe Üniversitesi

Ayşe UĞURLU

Çalışma ve Sosyal Güvenlik
Bakanlığı

Melek BÜTÜN

Kadının Statüsü Genel
Müdürlüğü

